

קונטרס

אור שבעת הימים

ספורים נפלאים ושיחות קודש
מענין הרב הקדוש אור שבעת הימים
כבוד קדושת אדונינו מורנו ורבנו קודש הקדשים
מרו הבעל שם טוב הקדוש זכותו יגן עלינו
לרגל יומא דהולוא

נשמעו לדור אחרון מזקן אנשי שלומנו, הרב החסיד
רבי לוי יצחק בענדער זכרוננו לברכה

באו לדפוס בסדרת הספרים
שיח שרפי קודש

בהשתדלות
אגדת "משך הנחל"
להדפסת והפצת ספרי מזהר"ן מברסלב זיע"א

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעדי עד יוחק בספר החסיד המופלא והמופלג במעשיו ומידותיו, הוא הגבר הקים עולה של הדפסת ספרי רבינו ומסר נפשו כל ימיו להשקות ולהדוות צמאונם של ישראל מאוצרותיו של רבינו הקדוש הננמ"ח במחשבה דיבור ומעשה כתב הדפים והפיץ אלפים ורבבות ספרי קודש מתורת רביה"ק ותלמידיו

אברהם נחמן שמחה

דה"ח רבי ב"ד אלעזר זויצהנדלר זצ"ל

מייסד אגודת "משך הנחל" להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל
נלב"ע ביום כ"ד אדר ב' תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס בארץ ישראל על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת ח"ו - Printed In E. israel

בתי כנסיות, ישיבות, ספריות, בתי כלא וכדו' המעוניינים לקבל חינם את ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל יפנו במכתב בקשה בדואר לכתובת דלהלן.
כמו"כ ניתנת אפשרות להנציח בספרים שמות יקיריכם שזחלם לעולמם

בדבר פרטים נא לפנות אגודת משך הנחל ת.ד. 5719 ירושלים 91056
טלפון 02-627-3120 פקס 02-626-2579
לתרומת קודש עבור הדפסת ספרי רבינו"ל ניתן להפקיד בבנק הדואר מס' חשבון 7-37621-4

©

copyright

שיח שרפי קודש - תש"פ

כל הזכויות שמורות הן על פי דיני תורה והן להבדיל עפ"י החוק הבינלאומי, ואנו אוסרים בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה, תרגום, איכסון במחשב, וכל כיוצא בלי רשות מפורשת בכתב מהמלבי"ד, ואין הספר נמכר אלא על מנת הנ"ל וכן שלא ייעשה בו שימוש שלא כדין, ושארית ישראל לא יעשו עולה

הבעל שם טוב הקדוש

שטו

ספר הרב הקדוש מלאדי 'בעל התניא' מעשה מהבעל שם טוב הקדוש, ובפתח ספורו התחיל בזה הלשון: "אויף אברהם אבינו איז א מחלקת ביי וויפל יאר האט ער דערקענט דעם אויבערשטן, אויפן בעל שם איז הכל מודים אז ביי דריי יאר האט ער דערקענט דעם אויבערשטן" - "אודות אברהם אבינו ישנה מחלקת בן כמה שנים היה כשהפיר את בוראו", אף על הבעל שם טוב - הכל מודים שבגיל שלש הכיר את ה' יתברך". וספר הבעל התניא כך, שכשהיה הרב הקדוש רבי אליעזר אבי הבעל שם טוב מטל על ערש דוי היה אז בנו רבי ישראל ילד קטן כבן שנתיים ימים, ולקחו רבי אליעזר בזרועותיו ואמר לו: "בני, אל תתירא משום דבר שבעולם!" - "מיין זון, זאלסט זיך נישט דערשרעקן פאר קיין שום זאך!", ונפטר רבי אליעזר לעולמו.

וכשהיה הבעל שם טוב כבן שנתיים ושלוש היתה דרכו לברוח החוצה מהבית בלילה לעסק בעבודת ה' בשדות וביערות, ולא ידעו בני הבית היכן הוא, אלא שמחמת שידעו שאביו הקדוש צוהו לבלי לפחד משום דבר כאמור, על כן לא עשו שום רעש ועסק

מַעֲנִין בְּרִיחָתוֹ, כִּי יִדְעוּ שָׂאִין הוּא פּוֹחֵד וּמִתְיָרָא כָּלֵל מִשׁוּם דְּבַר
זוֹלַת הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ.

וּפַעַם הָיָה מַעֲשֵׂה שֶׁהַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְדוּשׁ הִגִּיעַ בְּלִילָה לְאִיזָה יַעַר
בְּדַרְכּוֹ, וּבָא אֵלָיו אֶחָד מִבְּנֵי הַכֶּתֶה שֶׁל הַשָּׂדִים, וְאָמַר לוֹ: "זָאג
דִּי פִיר וְוַעֲרֻטֶּעֶר: 'עֲזֹב יִשְׂרָאֵל אֶת ה'" - "אָמּוֹר אַרְבַּע תִּבּוֹת אֱלֹהִים: 'עֲזֹב
יִשְׂרָאֵל אֶת ה'" רַחֲמָנָא לְצַלְן; וְנַעֲנָה לוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "אִיךָ וְוַעֲל
בְּעַסְעֵר זָאגֵן 'יִתְפָּרְדּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אֲוֹן!'" - "אֲנִי מַעֲדִיף לּוֹמֵר לָךְ 'יִתְפָּרְדּוּ
כָּל פּוֹעֲלֵי אֲוֹן!'" וְנַעֲשֵׂה מֵהַשָּׂדִים אָפֶס וְאִין - "אִיז פּוֹן זֵי גַעְוֹוֹאֲרֵן
גַּאֲרֻנִישְׁט". עַד כָּאן הַמַּעֲשֵׂה.

וְהָיָה מִפְּטִיר הָרַב בַּעַל הַתְּנִיָּא: "נִמְצָא, הַכֹּל מוֹדִים אֲז פּוֹן דְּרִי יָאֵר
הָאֵט עַר דְּעֶרְקֶעֱנֶט דָּעַם אוֹיְפֶעֱרֶשְׁטֵן!" - "נִמְצָא, הַכֹּל מוֹדִים
שְׁמַגִּיל שְׁלוֹשׁ הַפִּיר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב אֶת ה' יִתְבַּרְךָ!":

(סיפרה הרב נחום הכהן דיין דחארקוב לרבי לוי יצחק)

שטז

בְּאוֹקְרָאִינָה הָיוּ אֲנָשִׁים מְגַשְׂמִים עַד מָאד, וְהַעֲזִירוֹת שֵׁם הָיוּ כְּמִדְּבַר
שְׁמָמָה. גַּם הָעִיר מַעֲזִ'בוֹז' הִיְתָה פְּשוּטָה וּמְגַשְׂמַת עַד מָאד,
וְדוֹקָא שֵׁם הַתְּגוּרָר מְרֵן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, וְכֵן הָעִיר בְּרַסְלָב הִיְתָה גַּם הִיא
מְגַשְׂמַת בְּיֹתֵר כְּמוֹבָא לְעִיל (סי' עד), וְדוֹקָא לְשֵׁם נְכֻנְס רַבְנוּ ז"ל, כִּי
הַצְּדִיקִים עֲסָקוּ לְתַקֵּן זֹאת; וְאֶכֶן כְּשֶׁנְּכַנְסוּ לְעִירָה שְׁכֹזוּ - עֲבָדוּהָ
וְתַקְּנוּהָ! ^ב - "דִּי צְדִיקִים זַעֲנַעֵן אַרִיין - הָאֲפֵן זֵי דָאס אִיְפֶעֱרֶגְעֶאֲרַבַּעַט!":

ב. ראה עוד לקמן סימן תרי"ז אודות העיר אומאן; להלן בערך 'רבי לייב מדאבראוונע':
'רבינו אמר בשבח מחותנו רבי לייב שהיה דר בעיר קרימנטשאק: "אין קרימנטשאק, איז

שיי

דָּרַךְ הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב הִיָּתָה לְהִתְחַבֵּר עִם הָאֲנָשִׁים הַכִּפְרָיִים הַפְּשׁוּטִים
מְאֹד הַנִּקְרָאִים 'רַעֲנַדְאָרְעֵרְס' (שׁוֹכְרֵי הַפְּנִדְקִים) שֶׁהָיוּ עַל פִּי רוֹב
עֲמֵי הָאָרֶץ וּבִינֵיהֶם שָׁלֹא יָדְעוּ אֶף לְקְרֹא עִבְרִי, וְהָיָה מְקַרְבָּם וּמְלִהֵבָם
לְעִבּוּדַת הַבּוֹרָא, וְלִמֵּד אוֹתָם לִזְמַר תְּהִלִּים, עַד שֶׁהָיוּ מְכַנְּיִם אוֹתָם 'דִּי
תְּהִלִּים' נִיקְעֵס' (אוֹמְרֵי הַתְּהִלִּים), כִּי הִיָּתָה לָהֶם 'חֻכְרַת תְּהִלִּים', שֶׁהָיוּ
מִתְאַסְּפִים בְּבֵית הַמְדָרֶשׁ הַגָּדוֹל שֶׁבְּעִיר וְהָיוּ מִתְפַּלְלִים שֵׁם יַחְדָּו, וּבְכָל
יוֹם אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה הָיוּ אוֹמְרִים אֶת כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים בְּלֹא הִבָּנָה וּמְבַלִּי
שִׁידְעוּ כָּלל 'עִבְרֵי טֵיטֶשׁ' (פְּרוּשׁ הַתְּבוֹת).

וּבְשִׁמְיֵי עֲצַרְתָּ הָיָה עוֹרָךְ הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב אֶת שְׁלַחְנוּ לְפָנָי אֵלּוֹ הָאֲנָשִׁים
הַפְּשׁוּטִים בְּלִבָּד, "אֲבַעֲלֵבִיתִי שֵׁע טִישׁ", וְלֹא הָיָה מְרֻשָּׁה
אִז אֶף לְגְדוּלֵי תְּלִמִּידָיו לְהִסָּב עַל שְׁלַחְנוּ; וְהָיוּ תְּלִמִּידָיו הַגְּדוֹלִים
תְּמַהִים בֵּינָם לְבִין עֲצָמָם: מָה יִכּוֹל כְּכָר רַבָּם לְדַבֵּר עִם כָּאֵלּוֹ אֲנָשִׁים
פְּשׁוּטִים וּמְגַשְׂמִים? פְּעַם שָׁאֵלוּ בְּנֵי הַחֲבַרְיָא אֶת הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב: "וְכִי
מֵהוּ הַקָּשֶׁר שֵׁישׁ לָכֶם עִם אֵלּוֹ אוֹמְרֵי הַתְּהִלִּים הַפְּשׁוּטִים, וְכִי מֵה שִׁיג

נֶאֱרַךְ דִּי ד' אַמוֹת פּוֹן מִיַּיִן מְחַתָּן רִינ" - "בְּקִרְיַמְנֶטְשָׁאק, רַק אַרְבַּע אַמוֹתָיו שֶׁל מַחוֹתְנֵי הַיֵּן
נִקְיוֹת"; גַּם רָאָה לֵהֲלֹךְ בְּעֶרְךָ 'הַרְבַּ מֵאִפְטָא': "בְּנֵי הָעִיר מֵעַז'בוֹז' הֵיוּ אֲנָשִׁים מְגוֹשְׂמִים מְאֹד,
עַד כַּדִּי כֶךְ שֶׁאֲחֵרֵי שֶׁהַפְּצִיר רַבִּי מֵאִיר'ל בֶּן הַרְבַּ בִּאֲבִיו שִׁיעֵבּוֹר מִכַּהוֹנְתוֹ שֶׁבֵּאִפְטָא וַיּוֹא
לְדוֹר בְּמַעַז'בוֹז', וְשָׁמַע בְּקוּלוֹ - הַתְּאוֹנָן אַחַר כֶּךְ בְּפָנָי בְּנוֹ: 'וְאוֹס הָאִסְטוֹ גְּעוּוֹאֲלֵט פּוֹן מִיר
הָאֲבוּ? אִפְטָא אִיז אֲזָא הִילִינְעֵ שְׂטָאט, דָּא אִיז אֲזָא גְּרָאֲבַע שְׂטָאט, אֲזוּי מְגַשְׂמִי דִּיג דָּא!' -
'מֵה רְצִית מִמֶּנִּי? הָעִיר אִפְטָא הִיא עִיר כַּה קְדוּשָׁה, וְכֵאֵן הִיא עִיר כָּל כֶּךְ עֵבָה, כָּל כֶּךְ
מְגוֹשְׂמֵת!"; וְרָאָה עוֹד לְקַמֵּן סִימָן שִׁי"ט. (רל"י).

ג. וְרָאָה עוֹד מֵעַנְיִין זֶה לְעֵיל בְּסִימָן קל"ד.

ד. גַּם מִנְהַגוֹ שֶׁל רַבִּינוּ הִיא לְהִסָּב בְּשִׁמְיֵי עֲצַרְתָּ רַק עִם בְּעֵלֵי הַבַּתִּים, רָאָה ב'חֵי מוֹהַר"ךְ
סִימָן רס"ג, וְלֵהֲלֹךְ בַּחֲלֹק ג' סִימָן ת"ק. (רל"י).

ושיח להם עמכם?". השיב להם הבעל שם טוב: "עמדו עמי במעגל, וכל אחד יניח ידו בחזקה על כתף חברו, עד שישגר המעגל"; והניח תלמידו המגיד ממעזריטש זצ"ל את ידו על כתף הבעל שם טוב. וצוה להם הבעל שם טוב לסגור את עיניהם ולהתדבק, והחלו פלם יחד לעלות למעלה בעלית נשמה מהיכל אל היכל, עד שהגיעו להיכל גבוה מאד, הוא היכלו של דוד המלך עליו השלום, ונכנסו להיכל וראו שם אור מפלא, פי היו אומרים שם תהלים בנעימות כזה, ומרב הדבקות ונעם ומתיקות ההיכל כמעט שייצאו מחיותם ('און דער תהלים איז עפעס אזוי זיס, עד ממש אז מען קען אויסגיין פאר חיות'). והוריד הבעל שם טוב את ידו מהמעגל, ונפסק הדבקות, ואמר להם: "נו, וואס זאגט איר צו די תהלים'ניקעס? דאס איז אויבן דער נחת רוח פון זיי!" - "נו, מה תאמרו על 'אומרי התהלים' האלו (שבעיניכם אנשים פשוטים הם)!! זהו הנחת רוח שיש למעלה מהם!"; וכבר התחרטו על שהרהרו אחרי רבם:

ה. "נו, דער בעל שם האט זיי דערהויבן, ער האט געהאט א טיש פון זיי, און ער האט זיי געגעבן התחזקות, איי איר ווייסט נישט, און איר קענט נישט קיין עברי? נו, אויבן מאכט מען אנדערע צרופים! זעהן מיר דאך ארויס אז דער אמת'ער צדיק וואס ער ווייסט דעם רצון פון דעם אויבערשטן וואס דער אויבערשטער וויל, לייגט ער אוועק זיך אינגאנצן, ער ברענגט זיך א פראסטן טיש שמיני עצרת, שמיני עצרת עפעס א קלייניגקייט? אין טאג וועל איך מאכן מיט אייך א גענוואלדיגע זאך, ער האט פארבראכט מיט זיי" - "נו, והבעל שם טוב רוממם (את אלו הפשוטים) והיה לו 'שולחן' מהם, והרעיף עליהם התחזקות, [וכאומר] ואם אין אתם יודעים ואין אתם יכולים לקרוא עברי, נו, למעלה בשמים עושים עמכם צירופים אחרים! ולמדים אנו מכך שהצדיק האמת שיועד רצון ה' מה שהשם יתברך רוצה, מפקיר עצמו לגמרי, הוא מביא סביבו בחג שמיני עצרת 'שולחן פשוט', וכי חג 'שמיני עצרת' הוא דבר קטן? ויום אחד כזה אני אעשה עמכם, זה דבר נורא ושהה אז עמהם."

שיח

שָׁמַע רַבִּי לִוִי יִצְחָק מֵרַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחֲמָן, שְׂזוּגָתוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לֹא יִדְעָה אֵיךְ לִקְרֹא וּלְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ סְדוּר הַתְּפִלָּה.

וְכֵן הָיָה גַם בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָרַבִּי רַבִּי זוֹסֵיָא מְאַנְיָפְאֵלִי; וְאָמַר עַל כֶּף הָרַבִּי רַבִּי זוֹסֵיָא: "פֶּאֲרוּאָס בֵּין אֵיךְ גַּעְקוּמַעַן צוּ מִיין זַאךְ? וּוִייל זִי הָאָט נִישְׁט גַּעְקַעֲנֵט דַּאוּעֶנְען!" - "מִדּוּעַ הִגַּעַתִּי לְמִדְרַגָּתִי? מִפְּנֵי שְׂרַעֲיָתִי לֹא יִדְעָה לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסְדוּר!"

שיט

הָיוּ הַצְּדִיקִים אוֹמְרִים בְּצָחוֹת: "נִישְׁטָא קִיין פִּיר אַיִלֵן וָוַאָס אֱלֵיָהוּ הָאָט זֵיךְ נִישְׁט גַּעְדְּרִיִּט דַּאָרְטֵן!" - "אַיִן אַרְבַּע אַמּוֹת שֵׁם בְּמַעַזְבוֹז' שְׁלֹא פֶסַע וְהִלֵּךְ בָּהֵן אֱלֵיָהוּ הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב!", [נְזֹאֵת עַל אֵיךְ שֶׁבְּפִשִּׁיטוֹת הָיְתָה מְעַזְבוֹז' כְּאִמּוֹר עִיר מְגֻשְׁמֶת עַד מְאֹד]:

(רבי לוי יצחק שמעה מכן הרב דמעז'בוז' בהיותו אצלו ב'מלוה מלכה', חורף תרע"ה)

שכ

מוֹצֵאוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ הָיָה מִהַעִיר 'אַקוּפ' אֲשֶׁר בְּחֻבֵּל הָאָרֶץ גְּאֵלִיצְיָא פִּידוּעַ. וּכְשֶׁהֲגִיעַ לְמַעַזְבוֹז' רָאָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב אֶת הַחַזְזָנִים וְהַגַּבָּאִים וּשְׂאָר הַמְּשֻׁמְשִׁים בְּקִדְשׁ, כְּמוֹ הַבַּעַל תּוֹקַע'

1. מחמת שלא ידעו צדקניות אלו הרבה, ולא היו להן 'חכמות', על כן היו קדושות וצנועות עם תמימות מרובה, עשו את רצון בעליהן בשלימות יותר, וזכו להיות לעזר לצדיקים מופלגים כאלה ולסייע בידם הרבה הרבה יותר מכפי יכולתן. (רל"י).

2. ראה לעיל סימן שט"ז.

ועוד, שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִים לְהַנִּיחַ בְּעָרְבַי יוֹם כְּפוּר קְעָרוֹת וְצִלְחוֹת לְפָנָי הַצְּבוּר כְּדֵי שִׁישִׂימוּ בָּהֶן מְטִבְעוֹת צְדָקָה עֲבוּרִים, וְרָאָה כִּי צָד מַחֲמַת זֶה נִתְגַּלְעוּ מְרִיבוֹת וְנוֹצְרוּ וּפְנוּחִים בֵּין נוֹתְנֵי הַצְּדָקוֹת לְהַמְקַבְּלִים וְלִגְבְּאֵי הַצְּדָקָה הַדּוֹרְשִׁים עוֹד וְעוֹד, וְכָל אֶחָד טוֹעֵן שְׂמַגִּיעַ לְחִלְקוֹ יוֹתֵר וְכוּ', וּבְקִשׁ אִפּוֹא הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב לְתַקֵּן שִׁיעֲבִירוֹ אֶת מְנַהֲגֵם זֶה הַגּוֹרֵם כְּאִמּוֹר לְמַחְלוּקוֹת וְלְמְרִיבוֹת וַיִּקְיֵמוּ אוֹתוֹ לְמַחֲרַת יוֹם הַכְּפוּרִים, בַּיּוֹם הַנִּקְרָא "גָּאט'ס נָאמְעֵן" - "שֵׁם ה'", וְלֹא יִקְיֵמוּהוּ עוֹד בְּעָרְבוֹ שֶׁל הַיּוֹם הַקְּדוֹשׁ. אָמְנָם אַחַר כֵּךְ חָזַר בּוֹ מֵרְצוֹנוֹ זֶה, אַחֲרֵי שֶׁמֶן הַשָּׁמַיִם אָמְרוּ לוֹ: "אֵין לָךְ לְהַתְעַרֵּב בְּמַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהֵנַח לָהֶם בְּמִנְהַגֵּם; וְכִי רְצוֹנְךָ לְבַטֵּל מֵהֶם אֶת כָּל הַזְּכוּיֹת הַרְבּוֹת שֶׁל צְדָקוֹתֵיהֶם אֵלּוּ? אֲדַרְבָּא, טוֹב שֶׁתַּעֲמִד לָהֶם זְכוּת הַצְּדָקָה דְּוָקָא לְיוֹם הַכְּפוּרִים עֲצֻמוֹ, וְתִהְיֶה לָהֶם לְמִלִּיץ יִשְׂרָאֵל!"

גַּם מַחֲמַת מַעֲשֵׂה זֶה, הַקְּפִידוֹ הַצְּדִיקִים הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב שְׁלֹא לְשַׁנּוֹת מְשׁוּם מְנַהֵג קְדוּם:

(רבי לוי יצחק שמעה בהיותו במעז'בוז' בחורף תרע"ה)

❁ שכא ❁

נוֹהֵג הָיָה הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ לְעַמֵּד בְּעֵת הַתְּפִלָּה בְּצִדּוֹ שֶׁל בֵּית הַמְּדֻרָשׁ סְמוּךְ לְמָקוֹם הַחֲזָן כְּשֶׁלְּפָנָיו 'שְׁטַעַנְדֵּער' (עַמּוּד תְּפִלָּה)

ח. ראה בספר 'פאר לישרים' (ירושלים תרפ"א דף יז): "סיפר בשם ר' שמערל שפעם אחת רצו אנשי קהילת קודש מעז'בוז' לבטל מנהג שיושבין עם הקערות בערב יום הכיפורים, שמבלבלין, ושמע הבעל שם טוב ולא הניח לבטל, וסיפר להם מעשה שבשנה אחת קודם יום הכיפורים נתקשרו הקליפות יחד לבל יניחו תפילות ישראל לעלות למעלה, וכיון שהתחילו לקשקש בקערות ערב יום הכיפורים, שמשמיע קול בהשלכת המעות - מאותו קול נתפרדו הקליפות כולם."

המִיחָד לוֹ; וְהָיָה נוֹפֵל פֶּחַד וּמוֹרָא עָצוּם עַל הַבֵּעַל תְּפִלָּה בְּעֵת עֲמֻדוֹ
בְּתִפְלָה בְּסִמּוּךְ לַבֵּעַל שֵׁם טוֹב. שְׁטַענֶנְדֶּער זֶה פֶּרַק לְחֻלְקִים אַחֲרֵי
הַסְתַּלְקוֹת הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב, כְּדֵי שְׁלֹא יַעֲמֵד שֵׁם אַחֵר עַל מְקוֹמוֹ:

(כך שמע רבי לוי יצחק מבני העיר מעז'בוז' בעת שהיה שם בחורף תרע"ה)

שכב

הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב הַקְדוֹשׁ לֹא הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּשׁוֹם פְּעַם כְּשֶׁלִּיחַ צְבוּר לְפָנָי
הַתְּבָחָה, וְכֵן הָיָה נוֹהֵג אַף בְּיוֹם הַיָּאֲרֻצֵּיט' שֶׁל הוֹרְיוֹ הַצְּדִיקִים,
שֶׁהָיָה אוֹמֵר אֲזַי רַק קְדִישׁ; לְבַד מֵאֲשֶׁר בְּתִפְלַת טָל וּבְתִפְלַת גֶּשֶׁם, שְׁאֲזַ
הָיָה יוֹרֵד לְהַתְפַּלֵּל לְפָנָי הַתְּבָחָה׃

שכג

קְדָם תְּפִילַת טָל וּתְפִילַת גֶּשֶׁם הָיָה הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב הַקְדוֹשׁ נִכְנָס לְחֻדְרֵי
הַסִּמּוּךְ לְבֵית מְדַרְשׁוֹ שְׁבַמְעוֹזְבוֹז' וְלוֹבֵשׁ שֵׁם אֶת הַקִּיטָל' הַלְבָן,
וְאֲזַ נִכְנָס לְעִבּוֹר לְפָנָי הַתְּבָחָה. וְסִפֵּר הָרַב הַמַּגִּיד מִמְעוֹרֵיטִשׁ שְׁפַעַם אַחַת
קְדָם תְּפִילַת גֶּשֶׁם, כְּשֶׁנִּכְנָס הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב לְחֻדְרֵי הַסִּמּוּךְ לְלִבֵּשׁ כְּאִמּוֹר
אֶת הַקִּיטָל, בְּעֵת שֶׁלִּבְשׁוֹ הַתְּקַרְבֵּי אֵלָיו הָרַב הַמַּגִּיד וְנִגַּע בְּחֻלְקֵי מֵהַקִּיטָל,
וְנָפַל עָלָיו פֶּחַד כְּזֶה וַיִּרְאֶה כְּזֶה "עַד שְׁלֹא יִכְלֹתִי לְהַחֲזִיק מֵעֲמֻד!" -

ט. ולא שמענו טעם הדבר, מדוע נהג כן הבעל שם טוב. (רל"י); [וקצת צ"ע בזה מכמה מקומות ב'שבחי הבעש"ט', ויש ליישב בכמה אופנים].

י. חדר זה היה נקרא "דְּעַר מַגִּיד'ס חֵידְרָל'" (חדרו של המגיד), כי המגיד היה מתפלל שם לבדו, שכן בתוקף חלישותו לא הניחו לשוים אדם להתקרב אליו כדי שלא יכבד חליו, כי היו לו ייסורים נוראים מכך, ולכן כשנכנס לשם הבעל שם טוב נגע המגיד בשולי בגדו כמבואר בפנים. רבי לוי יצחק עוד הספיק לבקר בבית מדרשו של הבעל שם טוב ולראות חדר זה, ובזמנו היו מונחים שם ספרים רבים (וראה עוד לעיל סימן ג, ובהערה שם). (רל"י).

“האט דער מגיד זיך צוגערירט זיך צו א שטיקל קיטל פונעם בעל שם וואס ער האט דאס אנגעטאן, אז עס איז געפאלן אזא מין פחד, אזא מין יראת, 'אז איך האב נישט געקענט אויסהאלטן'!”; והיה הרב המגיד בעצמו מפטיר על זה ואומר: “עד היכן מגיע גדל היראה מהבעל שם טוב בעצמו!” - (הינו אם כן הוא רק מחמת הנגיעה בשולי בגדיו):

(רבי לוי יצחק שמע זאת בהיותו במעוז/בוז)

שכד

פעם התפלל הבעל שם טוב תפלתו ונותרה איזו שערה על אָזנו, והיות שידוע מהזהר הקדוש (אד"ר דף קכט. אד"ז דף רצג. תיקון ע דף קכב.) שצריך להקפיד שלא תשאר שום שערה על האָזן, בקש אחד מן התלמידים להורידה; אולם כִּאֲשֶׁר נִגַּשׁ לַעֲשׂוֹת כֵּן, מִגְדֵּל פְּחָדוֹ וִירָאָתוֹ מֵרַבּוֹ הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב נִרְתַּע וְשָׁב לְמִקוּמוֹ. אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה פָּנָה אֵלָיו הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ וְאָמַר לוֹ: “אִז ס'אִיז דָּא עֲפֵעַס אַ קְלָקוּל אִין עוֹלָם הָאֲצִילוֹת, ווילִסְטוּ מִיט דִּינַע הָעֵנֶט דָּאס פֶּאַרְעִכְטֵן?!” - “כְּשֵׁישׁ אִיזָה קְלָקוּל בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, רוֹצֵה אֶתָּה בְּיַדְךָ לְתַקְנוֹ?!”:

שכה

ושמחה הוא בחינת “קול רנה”, בחינת עֲשָׂרָה מִיַּי נִגְיָנָה שְׁנַתְעוֹרְרִין עַל יְדֵי הַצְּדִיק הָאֵמֶת, שְׁזָהוּ בְּחִינַת אֲמִירַת תְּהִלִּים שְׁנוּהֵגִין

יא. וראה ב'חיי מוהר"ן' סימן תצ"ה: "וכבר סיפר שהבעל שם טוב ז"ל אמר פעם אחת 'ווערטל' (דבר צחות), והיו מחייכין בעולם האצילות; היינו שהביא שמחה גם בעולם האצילות, עד שגם שם היו מחייכין על ידי הווערטל שלו".

לומר על קברי הצדיקים², כמובא בשם הבעל שם טוב ז"ל שצנה לומר כמה מזמורי תהלים על קברי הצדיקים³; וזה בחינת עשרה מזמורי תהלים שגלה רבנו ז"ל (ליקוטי קמא סי' רה; תנינא סי' צב) וצנה לאמרם על קברו (שיחות הר"ן סי' קמא; חיי מוהר"ן סי' קסב):

(ליקוטי הלכות קרחה וכתובת קעקע ג אות ה)

שנו

העולם אומרים בשם הבעל שם טוב זכר צדיק וקדוש לברכה פי "תורת ה' תמימה" (תהלים יט ח) - עדין, פי לא נגענו בה עדין (מאור עינים פר' חוקת; וראה בעש"ט עה"ת בראשית סי' לד ומקומ"ח שם אות כז), נמצא שכל הספרים הקדושים והנוראים שפבר נמצאים בעולם עדין לא נגענו בעצם התורה; ועתה ראה והבן כמה ספרים צריכים עוד עד שנתחיל לגע בהתורה, מכל שפן לבוא חדריה ולירד לעמקא, על כן כל הספרים הקדושים שנתחברו עד הנה עדין אינם חלק מעצם רבוי הספרים שיתגלו עוד בעת שיתגלו סתרי רזי התורה האמתיים. על כן צריכים להזהר לבלי להלעיג ולבזות חס ושלום שום ספר ההולך על פי דרכי התורה הקדושה, על פי הגמרא ומדרשים וספרי הזהר וכתבי האר"י ז"ל, פי כלם צריכין להעולם (ראה ליקוטי קמא סי' סא); וגם פי יש כמה

יב. ראה 'באיבי הנחל' על סימן ע"ד בליקוטי תנינא: "וזהו עניין פרה אדומה שמטמא טהורים ומטהר טמאים, והיינו כי כשבאים על הבית עלמין ששם נקברו הרבה מתים אזי נטמאין שם וזהו מטמא טהורים, אבל על ידי שאומרים שם תהילים ותפילות ותחנונים מעומקא דליבא, ובפרט אלו העשרה קאפיטלאך תהילים שציווה לאומרם על קברו הקדוש שהם תיקון נפלא ונורא מאוד כמבואר בהשיחות על ידי זה מטהר טמאים".

יג. ראה ספר 'תשואות חן' (תשכ"ה) עמוד קכ"ג; 'דרכי ציון' (תרס"ט) דף י"ב; 'דרכי ציון' (תקנ"ז) עמוד אחרון; 'ספר הזכירות'.

וּכְמָה מְדִינֹת וְעִירוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבְמִקְוֹמוֹת אֱלֹהֵי מִתְפַּשְׁטִין אֱלֹהֵי
הַסְּפָרִים, וְהֵם מְחִיִּין עֲצָמָן בָּהֶם, וּבְמִקְוֹמוֹת אַחֲרֵים מְחִיִּין עֲצָמָן בְּסְפָרִים
אַחֲרֵים דִּיקָא: (ליקוטי הלכות קידושין ג אות כא)

שכז

בְּשֵׁם הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב: "וְתִשְׁלַח אֵמֶת אֲרֻצָּה" (דניאל ח יב) - "נָאֵר עָס אִיז
נִיטָא וְוֵער עָס זָאל זִיךְ אִיין בּוֹיגֶען" - ("רַק שְׂאִין מִי
שְׂתִכּוּפֶיךָ").¹⁰ (תולדות שמואל, בראשי פרקים שבסופו)¹⁰

שכח

סִפָּר [מוֹהֲרַנ"ת] שֶׁהַבֵּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל הִתְפַּלֵּל פַּעַם אַחַת עִם הַחֲבָרִיא
שְׁלוֹ, וְהִתְפַּלְלוּ בְּהִתְלַהֲבוֹת גְּדוֹל מְאֹד כְּדָרְכָם; אַחַר כֵּן, כְּשֶׁגָּמְרוּ
תְּפִלָּתָם, רָאוּ שֶׁהַבֵּעַל שֵׁם טוֹב זצ"ל הוּא בְּפָנִים זֹעֲפוֹת. אַחַר כֵּן עָנָה
וְאָמַר לָהֶם: "בְּעֵת שֶׁהֵייתֶם מִתְפַּלְלִים הִכְנִיס הַבֵּעַל דְּבַר בְּכָל אֶחָד מֵכֶם
מִחֲשָׁבוֹת שֶׁל גְּאוֹת וּרְמוֹת רוּחָא, שְׂאֵתֶם מִתְפַּלְלִים בְּהִתְלַהֲבוֹת וּבְדַבְּקוֹת
כְּזֶה, וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרַר לְמַעְלָה קְטְרוּג גְּדוֹל עֲלֵיכֶם, וְהִיָּה לִי יְגִיעָה
גְּדוֹלָה עַד שֶׁהִמְתַּקְתִּי זֹאת".

יד. היינו שאין מי שיכוף עצמו כביכול אל האמת המונחת למטה בארץ להגביהה ולהעלותה; ראה זוהר בראשית דף כ"ה ע"ב, משפטים דף קט"ז ע"א, תיקון ס"ג דף צ"ד ע"ב; ליקוטי קמא סימן ל"ח; ליקוטי הלכות ברכת השחר ג' אותיות ט' י', ריבית ה' אותיות ט"ז - י"ט, ועוד.

טו. שם ב'תולדות שמואל' לרבי שמואל העשיל פריעדמאן כתב: "שבת קודש [י"ד אלול תרס"ז] הייתי אצל רבי מיכל נרו יאיר, וברוך ה' שמעתי ממנו דברים נפלאים", וראה שם בנספח ראשי פרקים לאחד עשר דיבורי תורה ששמע באותה עת מפני רבי מיכל מטולטשין נכד מוהרנ"ת (ראה אודותיו בערכו, להלן בחלק ב' מסימן תש"ז והלאה).

וּסְפָר זֹאת לְמַעַן דַּעַת כַּמָּה וְכַמָּה צְרִיכִים לְהִרְבּוֹת בְּתַפְלָה עֲבוּר זֶה, לְזִכּוֹת לְהַנְצִיל מַגְאֹת שֶׁהִיא "תּוֹעֵבַת הַשָּׁם" (משלי טז ה; וראה סוטה ד:), כִּי יִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׂאֵפְלוֹ כְּשֶׁכָּבַר נְקִיִּים מִכָּל הַתְּאוּוֹת וְהַמַּדּוֹת רָעוֹת, אֲף עַל פִּי כֵן נִשְׁאָר בְּהֵלֶב גְּאוּה טְמוּנָה חָס וְשָׁלוֹם, וְכַמְבָּאָר בְּהַתּוֹרָה "הַנִּעֲזֹר בְּלִילָה" הַנ"ל (ליקוטי קמא סי' נב) שְׂאֵפְלוֹ מִי שֶׁכָּבַר קָיָם וְהִרְבָּה בְּהַתְּבוּדוֹת בְּצַעֲקָה וְתַפְלָה בְּלִילָה וּבְדַרְךְ יַחֲדִי עַד שֶׁיִּצְא מִכָּל הַתְּאוּוֹת וְהַמַּדּוֹת רָעוֹת, אֲף עַל פִּי כֵן עֲדִין נִשְׁאָר בְּלִבּוֹ אֵיזָה צַד גְּאוּת, שֶׁהוּא נֶחֱשֵׁב בְּעֵינָיו לְאֵיזָה דָּבָר, וְהַמְדָּה שֶׁל גְּאוּת גְּרוּעַ מֵהַכֵּל, כַּמְבָּאָר בְּדַבְּרֵי חַז"ל (סוטה שם) שֶׁהִיא כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה וְכֵאלּוֹ בָּא עַל הָעֲרִיּוֹת כָּלָם, עֵינֵי שָׁם; וְעַל כֵּן צְרִיכִין בְּשִׁבְלֵי זֶה לְבַד לְהַתְּגַבֵּר מְאֹד בְּתַפְלוֹת וְצַעֲקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲזֹרוֹ לְבִטֵּל גַּם אֶת זֹאת כַּמְבָּאָר שָׁם, וְלְזִכּוֹת לְעֲנוּה אֲמִתִּית^{טז}:

(כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) אות י')

שכט

וְזֶה בְּחִינַת "לֹא תַחֲסֵם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ" (דברים כה ד), כִּי אֶפְלוֹ עַל הַבְּהֵמָה חֶסֶה הַתּוֹרָה, כִּי יֵשׁ גְּלִגּוּלֵי נְשָׁמוֹת בְּבְהֵמוֹת וְחַיּוֹת פִּידוּעַ, וְכַמּוֹ

טז. כעין זה ראה 'נוצר חסד' (קאמארנא) על אבות פרק ו' אחדות (ד): "פעם אחת התפלל מרן אלקי קודש קודשים עם החברים שלו בגודל אור ודביקות, והיה קטרוג גדול למעלה על שלא היה להם הכנעה וביטול לתלמידים, כי מחמת שהתפללו עם מרן רצו להשיג השגות גדולות יותר ממדריגתם וניצולו על ידי איש פשוט שהתפלל עמהם בלב נשבר, כי עיקר התפילה לבוא לבחינות אין באמת בלב שמח מבלי לבקש לעצמו שום מדריגה ויקשר עצמו עם כל פשוטי המון ישראל בלב אחד ממש כמותם"; 'דרכי צדק' (רבי זכריה מענדל מיערוסלאב, נדפס בזאלקאווא תק"ע) אות ה': "הבעל שם טוב גילה שאף על פי שאדם מתפלל בדביקות גדול ואהבה ויראה כראוי, מכל מקום יזהר ליה ליה הכנעה לפני השם יתברך גם כן, כי פעם אחת התפלל עם תלמידיו בדביקות גדול ולא היה להם הכנעה והיה קטרוג גדול למעלה, רק אחד היה מתפלל בהכנעה וניצולו על ידי זה".

שָׁאֵמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל: "אוֹכְלִים בְּנֵי אָדָם, וְשׁוֹתִים בְּנֵי אָדָם, וְרוֹכְבִים עַל בְּנֵי אָדָם וְכוּ'" (ראה באר מים חיים שמות ל יב; אמרי יוסף בראשית יט טז; סידורו של שבת ח"ב דרוש ז), כִּי בְּכָל מָקוֹם יֵשׁ נִיצוּצֵי נִשְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם; וְגִדְל הַרְחַמְנוֹת שֵׁשׁ עַל הַנֶּפֶשׁ הַמְגֻלָּל בְּבַהֲמָה אוֹ חֵיהָ וְעוֹף - אֵין לְשַׁעַר: (ליקוטי הלכות שכירות פועלים ב אות ד)

של

פַּעַם בָּאוּ צְדִיקִים וְגִדּוּלִים אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, וְהָיָה צְרִיף הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְדַבֵּר עִמָּהֶם, וְנִמְשְׁכוּ דִבּוּרָיו עַד חֲצוֹת הַלַּיְלָה. פָּנְתָה אֵלָיו בְּתוֹ מֵרֶת אֲדָל וְאִמְרָה לוֹ: "טֹאטֵע, וּוּאָס וועט טאַקע זיין מיט חצות?" - "אַבֵּא, מָה אַכֵּן יִהְיֶה עִם חֲצוֹת?" עֲנָה וְאָמַר לָהּ בְּנִיחוּתָא: "נו, מְעַן דֶּאֱרָף דָּאךְ אִמְאָל פֶּאַרְעֵכְטִן דִּי עֲרֶשְׁטֵע האַלְבֵּע נאַכט אויף..." - "נו, צְרִיכִים הָרִי פַּעַם גַּם לְתַקֵּן אֶת חֲצֵי הַלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן..."

וּמִסְפּוֹר אֲמַתִּי זֶה טָעוּ הַטּוֹעִים לוֹמַר שְׂבַעֲתִים הִלְלוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת נְעוּר דּוֹקָא בְּחֲצֵי הַלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן, וְכַדִּי לַעֲקוֹר אֶת הָעֵנִין שֶׁל קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה אִף זֵיף אֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר מוֹנְקֵאטֵשׁ מִכְּתָב שְׁקָר עַל כֶּף מְמַרְת אֲדָל לְהֵרֵב הַקְּדוּשׁ הָרֵב שְׁלוֹם מִפְּרֵאבִּיטֵשׁ כְּבִיכּוֹל בְּשֵׁם אָבִיָּה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ שְׂפָאָלוּ אָמַר שְׁעֵד עֲכָשׁוּ תִקְנּוּ אֶת הַחֲצֵי הַשְּׁנֵי שֶׁל הַלַּיְלָה, וְהַחֵל מַעֲתָה וְלִהְבֵּא צְרִיכִים לְתַקֵּן אֶת הַחֲצֵי הָרִאשׁוֹן. וְכַבֵּר צְוּחוֹ עַל זֶה כְּמָה גְדוּלֵי עוֹלָם וְאָמְרוּ שֶׁהַזְּמִיפִים סִלְפוּ וְעִקְמוּ כְּפִנְתוֹ הַקְּדוּשָׁה, כִּי בְּאֵמַת הָיָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זֶהִיר מְאֹד מְאֹד בְּקִימַת חֲצוֹת";

יז. ואף כל תלמידי הבעל שם טוב כולם לא חיסרו לילה מקימת חצות ואפילו תלמידי תלמידיו והדור שאחריהם היו זהירים מאוד בקימת חצות לילה, כי זהירות זו היתה גם

וּשְׁמַעְנוּ שְׁאֶחָד הַגְּדוֹלִים קָלַל אֶת אֲשֶׁר הוֹצִיא מִכְּתָב מְזִיף זֶה שִׁירָקָב
 בְּגִיהָנָם עַל שֶׁבִטַּל דּוֹרוֹת וְדוֹרֵי דוֹרוֹת מֵעֲבוֹדַת קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה, וְגַם
 כְּשֶׁהָיָה רַבִּי לִוִּי יִצְחָק בְּגִרְמַנְיָה סִפְרוּ לוֹ הַחֲסִידִים דָּשָׁם שֶׁהָרַב רַבִּי חַיִּים
 אֶלְעָזָר מְמוֹנְקָאטְשׁ זצ"ל לא הִרְשָׁה לָזֶה אֲשֶׁר הִדְפִּיס מִכְּתָב מְזִיף זֶה
 לְהַכְנִס לְבֵיתוֹ, (דו זאלסט נישט אריינקומען צו מיר אין שטוב אריין,
 דאס איז א פאלשער בריוו), וְאָף אָמַר עָלָיו שְׂרָאוּי לְהַחֲרִימוּ עַל כָּךְ
 שֶׁהִטְעָה אֶת הָעוֹלָם בְּמִכְתָּב כָּזָב כָּזָה.

וְהַבַּעַל דְּבָרַי הַרְוִיחַ בְּזֶה שֶׁהוֹצִיא מִכְּתָב שֶׁל שְׂקָר וְכָזָב כָּזָה, אֲשֶׁר
 עַל יְדֵי זֶה הִצְלִיחַ לְבִטֹּל אֶת חֲצֵי הַמּוֹן הַחֲסִידִים מֵהַזְּהִירוֹת
 בְּקִימַת חֲצוֹתֵי; וְאֵלּוּ לֹא הָיָה מִצְלִיחַ הַשְּׁטָן כָּל כָּךְ, וְעֲבוֹדַת קִימַת

אצל הרב הקדוש הרב רבי אלימלך מליז'ענסק (שהיה כבר 'תלמיד דתלמיד') ואצל תלמידו
 הרב ה'חזוה מלובלין', שהיו זהירים מאוד בקימת חצות לילה, ותלמיד ה'חזוה', הוא הרב
 הקדוש רבי הערש'לע זידיטשובער, שהוא כבר דור חמישי לבעל שם טוב ונלב"ע כארבעים
 שנה לאחר ה'מכתב' - לא החסיר בשום פעם מקימת חצות לילה, וגם כותב בספרו 'סור
 מרע' אזהרות נוראות על קימת חצות כידוע. וראה המובא בספר שער הגלגולים החדש
 (ח"ב) שנדפס על ידי בן הרב בעל ה'תפארת שלמה' מראדאמסק, וז"ל: "ושמעתי כמה
 פעמים מכבוד אדוננו מורנו ורבינו זלה"ה שהזהיר מאוד לחברים המקשיבים על זה העניין
 של חצות, וצעק מאוד על האנשים החדשים מקרוב באו שהנהיגו להיות ניעורים דווקא
 עד אחר חצות שענה אחת או שתיים ואח"כ ישנים, ואמר בשם מגידי אמת איך שהרבי רבי
 אלימלך זי"ע היה ישן מתחילת הלילה עד חצות, והיה אצלו סגור ומסוגר, ואמר שאז אין
 שום עליה לתורה ולתפילה השמימה, רק דווקא אחר חצות", עכ"ל. (רל"י).

יח. רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש, בעל 'מנחת אלעזר'. נלב"ע ב' סיון תרצ"ז.
יט. ואף ששאר בני העולם הוטעו ממכתב כזב זה, את אנשי שלומנו לא יוכלו להטעות
 ולרמות, כי הם טעמו כבר את הטעם הטוב של היין ההונגרי (ראה 'חיי מוהר"ן' סימן ר"ס);
 ותהילה לאל שאין בכוחו של מכתב פלסתר זה להטעות את אנשי שלומנו ולהסתיר מהם
 את הנקודה של חצות! - "דִּי וועלט האט דאס בריוועלע פארנארט, אָפּער אונזערע לייט
 וועט מען נישט נארן, זיי האבן פארזוכט די 'אונגערשע וויין'; דאנקען השם יתברך אז א
 בריוועלע וועט זיי נישט פארנארן אז מען זאל פארשטעלן א נקודה פון חצות!" (רל"י).

חֲצוֹת לַיְלָה הֵיטָה נוֹתֶרֶת עַל מְכוּנָה כְּרֵאוּי - בְּוֵדַי הֵינּוּ כְּכַר
נִגְאָלִים זֶה זְמַן רַב י׃

❁ שלא ❁

אֵלוּ הֵן חֲמֵשׁ הַהֲשָׁכְמוֹת שֶׁהִנְהִיג הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְדוּשׁ לְכָלֵל הַנְּלוּיִם
אֵלָיו, לְהַתְּפַלֵּל בָּהֶן בְּבִקְרַת הַשְּׁכָם מְאֹד (מַעֲלוֹת הַשְּׁחַר מִמֶּשׁ):
שְׁבִיעֵי שָׁל פֶּסַח^כ, שְׁבוּעוֹת (בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן), תְּשַׁעָּה בָּאָב, הוֹשַׁעְנָא רַבָּא,
וּפּוּרִים; וּבְדֶרֶךְ זֶה נוֹהֲגִים אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ חֲסִידֵי בְּרִסְלָב מְדוּר דּוּרִי. הַבְּעַל
שֵׁם טוֹב עֲצָמוֹ הֵיךְ מִתְּפַלֵּל כְּוֹתִיקִין מְדֵי יוֹם, הֵן בְּקִיץ וְהֵן בַּחֶרֶף כַּנִּל:

❁ שלב ❁

אָמַר הַבְּעַל שֵׁם טוֹב: קְלֹפָה יֵשׁ בְּעוֹלָם הַנִּקְרָאת 'חֲמָה', וְאֵין לָהּ כַּח
אֵלָא בִּיּוֹם, בְּעֵת שֶׁהַחֲמָה שׁוֹלֶטֶת בְּעוֹלָם; וּמִשׁוֹם כֵּן צָרִיךְ
לְהַקְדִּים וּלְהַתְּפַלֵּל קֹדֶם צֵאת הַחֲמָה, כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיֶה לָהּ כַּח לְשֶׁלֶט,
בְּסוּד הַפְּתוּב (תהלים יט ה) "לְשֶׁמֶשׁ שֶׁם אֶהֱל בָּהֶם וְגו'" - "וְאֵין נִסְתָּר
מִחֲמַתּוֹ" (שם פסוק ז)^כ:

כ. וראה עוד בתחילת 'ליקוטי הלכות' שהגאולה תהיה רק בזכות אלו הכשרים והיראים
הקמים בחצות לילה. (רל"י).

כא. ראה ב'ימי מוהרנ"ת' חלק ב' סימן ע"א: "דרכנו תמיד בברסלב להתפלל ביום שביעי
של פסח בבוקר השכם מאוד, מעלות השחר ממש, כאשר נוהגין כל זרע הבעל שם טוב
ז"ל והנלווים עליהם".

כב. ואף על פי שבדרך כלל היו באומאן שני מניינים לתפילת שחרית מידי יום, האחד
כוותיקין והשני בזמן קריאת שמע הראשון, אמנם ב'השכמות' אלו לא היה כי אם מנין
אחד. (רל"י).

כג. וראה ב'צוואת הריב"ש' פרק ב' (הובא ב'דרך חסידים' ערך 'תפילה' סימן סג): "שיהיה

שלג

הַצְּדִיק רַבִּי יִשְׁעִיָּה מֵיָאנוּב זַצ"ל¹ תְּלַמֵּיד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, הַעֵיד עַל רַבּוֹ
הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ שֶׁהָיָה מְקַפֵּיד לְהַתְפַּלֵּל שְׁחֲרִית בְּכָל בֶּקֶר
בְּזֶמַן הַנֶּזֶן הַחֲמָה² (הֵן בְּקִיץ וְהֵן בַּחֶרֶף), וּפְעָמִים כְּשֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מִנְיָן
בְּזֶמַן זֶה הָיָה אָף מְתַפַּלֵּל בִּיחִידוּת³:

רוב התפילה עד קרוב לקריאת שמע קודם הנץ, והחילוק בין קודם הנץ לאחר הנץ כרחוק מזרח ממערב (כי אז עדיין יכולין לבטל כל הדינים), וסימנך: "והוא כחתן יוצא מחופתו, ישיש כגיבור וכו' - ואין נסתר מחמתו", אל תקרי 'מחמתו' אלא 'מחמתו', כלומר כשכבר השמש יצא על הארץ אז אין נסתר מהדינים הבאים ממלאכי חימה; על כן אל יהא דבר זה קטן בעיניך, כי גדול הוא".

כד. מנוחתו כבוד בעיר סמילא שעל יד טשערקאס; וראה ב'שבחי הר"ן' חלק א' סימן כ': "ובעת שהיה יושב בבית חותנו וכו' היה רגיל לנסוע לקהילת סמילא וכו' על קבר הצדיק המפורסם מורנו הרב ישעיה מיאנוב ז"ל שהוא מונח שם, ועשה את הצדיק הנ"ל לשליח שיילך ויודיע להבעל שם טוב ז"ל את בקשתו וכו."; וראה עוד 'חיי מוהר"ן' סימן קל"ג. [רבי לוי יצחק ז"ל היה גם הוא שם על ציונו].

כה. וכל ההולכים בדרך הבעל שם טוב הקדוש היו נזהרים בזה, לבלי לאחר על כל פנים זמן קריאת שמע ותפילה, וראה להלן בחלק ב' סימן כ"ה אודות חילוקי הדיעות בין רבי פנחס קאריצער ורבי מיכלי מזלאטשוב תלמידי הבעל שם טוב, וכן אצל הרב רבי אלימלך מליז'ענסק והרב החוזה מלובלין היו נזהרים בזה, ויחיד היה ה'יהודי הקדוש' מפשיסחא זצ"ל (תלמיד ה'חוזה') שהיה מאחר להתפלל; ומובא בספרים שהמגיד מקאז'ניץ המליץ אודות טעות כגון זו את לשון הכתוב "דַּמְתָּה לְתַמְרָ" (שיר השירים ז ח), דהיינו שהכוונה היתה טובה אבל המעשה הוא רע; ואכמ"ל בדבר זה, כי בוודאי היתה כוונת הגדולים לטוב. וראה עוד לקמן סימן תקע"ה אודות הנהגת הרב הקדוש מבארדיטשוב, ושלא הסכימו עימו הגדולים בדבר זה וכו', עיין שם. (רל"י).

כו. ראה ב'ביאור הלכה' סימן נ"ח ד"ה 'ומצוה מן המובחר': "דע דזההירים לקרות כוונתיקין מותר לקרות ולהתפלל ביחידי אם אין להם מניין וכו."; וב'צוואת הריב"ש' פרק ב' (ובמהדורה אחרת באות טז): "שיהיה רוב התפילה עד קרוב לקריאת שמע קודם הנץ וכו', ובעל שם [טוב] ז"ל היה מדקדק גדול על זה, ולפעמים כשהיה עת שלא היה לו מניין היה מתפלל ביחיד" (וראה ספר תיקון חצות לרי"מ שפירא ח"א

שלד

ידוע שְמֵרן הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו, וכן גם כל שאר תושבי העיר מעז'בוז', היו זהירים מאד בתפלת הוֹתִיקין, ובימות החוֹרף הקר עד מאד שְשָׁרר בְּמַעַז'בוז' היו צְרִיכִים לְגַרְד את הקרח והכפור אשר הצטבר על החלונות ('שארן די שוֹיבֵן') כְּדִי שְׁיוּכְלוּ לְרֵאוֹת אִם הִגִיעַ כְּבֵר זְמַן הַנְּחַת טְלִית וּתְפִלִין; וּמַחְמַת שְׁיָדְעוּ בְּנֵי הָעִיר עַד כִּמָּה הִיְתָה הַתְּפִלָּה כְּוֹתִיקִין יְקָרָה וְחֲשׂוּבָה בְּעֵינֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ, הִסְכִּימוּ בֵּינֵיהֶם אַחֲרֵי פְטִירַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב שְׁתַּכְּף לְאַחַר הַתְּפִלָּה כְּוֹתִיקִין יִסְגְּרוּ אֶת שַׁעְרֵי בַּיִת הַכְּנֻסֵתִי,

עמ' שיד); [וראה בעלים לתרופה' מכתב מאור ליום ה' בשלח תקצ"ה: "הכלל מונח שאין לשום אדם מניעה שלא יוכל לשברה, ואם תצטרך להתפלל ביחידות הלא גם הרבה מהיראים שבימים הקודמים התפללו ביחידות, ולא רצו להתפלל בציבור שלא יתבלבלו"]; וראה עוד מלחמות ה' להרמב"ן ברכות ב' ע"ב: "הוא שבח גדול (להתפלל עם הנץ החמה ממש) ודבר שאי אפשר לקיימו בכל יום, לפי שאין אדם יכול לכיין ולקרות בכדי שיגמור עם הנץ ולהתפלל מיד ביום וכו', לא נאמרו דברי וותיקין אלא למצוה מן המובחר וכו'; ולכשיתקיים 'ועמך כולם צדיקים' (ישעיה ס כא) - יהו כל ישראל כוותיקין, ולא יהו לעולם ניזוקין"; ראה עוד שו"ת 'אגרות משה' ח"ג או"ח סי' ז', [צידיין שר' לוי יצחק אמר על הדיעה שהביא בספר 'אשל אברהם' בסימן פ"ט אודות מה שכתבו מנהג קפידא בשם הבעל שם טוב להתפלל תפילת שמונה עשרה של שחרית אף קודם הנץ החמה - שאינו נכון, וכמובן כן גם שם באשל אברהם']

כז. הנה דרך הבעל שם טוב הקדוש היתה להתבודד ולשוח בינו לבין קונו, לקום בחצות הלילה, להתפלל שחרית כוותיקין בין בקיץ ובין בחורף, ועוד כיוצא בזה, אלא שאחר כך התבטל הדבר, כי אצל הצדיקים שאחרי זמנו של הבעל שם טוב היה שינוי מה מדרכו של הבעל שם, עד שבדורות שאחר כך השתנה אצלם הדבר מאוד; ואילו אצל רבינו לא התבטל ולא השתנה דבר! דבר לא זז ממקומו! - "בֵּינֵם בַּעַל שֵׁם הַקְּדוֹשׁ אִיז אַזוֹי גְּעוֹנֵעוּ, ס'אִיז גְּעוֹנֵעוּ דְּעַר וְעַר פֿון הַתְּבוֹדְדוֹת און דְּעַר וְעַר פֿון חֲצוֹת, 'וְתִיקִין' בֵּין בְּקִיץ וּבֵין בְּחוֹרֶף, נָאֵר ס'הָאֵט זִיךְ אוֹיִסְגְּעֵלְאָזְט דָּאס, ס'אִיז גְּעוֹנָאָרן גְּעִבִטן שְׁטאַרְק; און בֵּי דְּעַם רְבִי'ן הָאֵט זִיךְ גִּישֵׁט אוֹיִסְגְּעֵלְאָזְט! בֵּי דִי צְדִיקִים הָאֵט זִיךְ גְּעִגְעָבן אַ רוֹק, און בֵּי דְּעַם רְבִי'ן - גִּישֵׁט! (רל"י).

וְכַךְ נִהְגוּ שָׁם תְּקוּפָה אֲרָכָה יי:

(כך שמע רבי לוי יצחק מבני העיר מעז'בוז' בעת שהיה שם בחורף תרע"ה)

שלה

בֹּא פַעַם יְהוּדֵי כְּפָרֵי אַחַד אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל, וְהִתְאוּנֵן לְפָנָיו
עַל כֶּךָ שֶׁדָּר הוּא בְּכַפֵּר מְרַחֵק מֵאַחֲיו הַיְהוּדִים, אֵין לוֹ שֵׁם מְנִיחַ
לְהִתְפַּלֵּל כְּדַבְעֵי וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ קְדִישׁ קְדֻשָּׁה וּבְרָכוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, אֶף
קָשָׁה עָלָיו מְאֹד לַעֲזֹב אֶת מְקוֹמוֹ וְלַעֲבֹר לְדוֹר בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁכֵּן הוּא
כְּבָר מְבֹסָס בְּמְקוֹמוֹ.

הַשֵּׁיב לוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְאָמַר: "הַשְׁתַּדֵּל אֲפּוֹא בְּמִצְוֹת הַכְּנָסֶת
אוֹרְחִים; וּכְשֶׁתְּכַבֵּד אֶת הָאוֹרֵחַ בְּ'קֹאשָׁע' (דִּיטָא) - תְּכֹנֵן שֶׁהוּא
כְּנָגֵד 'קְדִישׁ', וּכְשֶׁתּוֹסִיף וְתַתֵּן לוֹ גַּם 'בְּאַרְשֵׁט' (מֵי סֶלֶק) - תְּכֹנֵן
שֶׁהוּא כְּנָגֵד 'בְּרָכוֹ'":

שלו

לְעֻנֵין אֵלוֹ הַשּׁוֹתִים קָדָם הַתְּפִלָּה, בְּחֻשְׁבֵּם שֶׁכֶּךָ יִתְפַּלְלוּ טוֹב יוֹתֵר -
אָמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ: "ס' אִיזוּ בַעֲסָעַר כְּלֵאפְטִשְׁעֵנְעַן דָּעַם
דְּאוֹוְעֵנְעַן, וְוִי אֵיידְעַר כְּלֵאפְטִשְׁעֵנְעַן דָּעַם טִיִּי!" - "טוֹב יוֹתֵר לְבַחֵשׁ
אֶת הַתְּפִלָּה (כְּלוֹמַר שֶׁתְּהִיָּה תְּפִלְתּוֹ טְרוּפָה וּמְעַרְבָת, בְּלִי טַעַם וְרִיחַ) -

כח. ועוד בזמננו, בהיותנו שם במעז'בוז', היה ציבור גדול מאוד אשר התפלל בבית מדרשו של הבעל שם טוב הקדוש, ואז היו בבית המדרש שני מניינים לתפילת שחרית, הראשון בזמן הנץ החמה והשני בזמן קריאת שמע - ותו לא, כי היו נזהרים בזה מאוד. (רל"י).

מֵאֲשֶׁר לְבַחֵשׁ לְפָנֶיהָ אֶת מִשְׁקָה הַתְּהָה! כ"ט:

(רבי לוי יצחק שמעה בהיותו במעוז/בוז')

שלו

אָמַר הָרַב רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִיז'עֵנְסְק זצ"ל שְׁשָׁמַע מֵרַבּוֹ הַמַּגִּיד בְּשֵׁם
הַבְּעַל שֵׁם טוֹב זצ"ל, שֶׁהַחֲזָן הַמִּתְפַּלֵּל כְּשֶׁלִּיַח צְבוּר דּוֹמָה לְמַעְדָּר
אוּ מְגַרְפָּה, שֶׁהַגֵּם שֶׁהַמָּקוֹם אוֹתוֹ הוּא מְנַקֵּה אֶכְנַן נַעֲשֶׂה נָקִי עַל יְדוֹ -
אֵךְ בְּעֶסְקוֹ בְּכַף מִתְלַכְלֵךְ הוּא עֲצָמוֹ (בְּהַרְהוּרֵי הַגְּאֻוָּה וְהַגְּדֻלוֹת)...?:

שלח

רְאוּ פַעַם אֶת הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ בְּחִדְרוֹ כְּשֶׁהוּא רוֹעֵד עַד מְאֹד,
וּכְשֶׁשָּׂאֵלוּ אוֹתוֹ אַחַר כָּף עַל זֶה, עָנָה וְאָמַר: "וּוִיפֵל דַּאֲרַף אֶ
מְעַנְטֵשׁ הָאֲרַעְוּעַן אַז עַר זָאל זֹכָה זֵיין צוֹ הָאֲבָן גְּלוּי אֱלִיָּהוּ אִין חֲלוּם,
אוּן וּוִיפֵל דַּאֲרַף אֶ מְעַנְטֵשׁ הָאֲרַעְוּעַן אַז עַר זָאל הָאֲבָן גְּלוּי אֱלִיָּהוּ
בְּהַקִּיץ, אוּן וּוִיפֵל דַּאֲרַף אֶ מְעַנְטֵשׁ הָאֲרַעְוּעַן אַז עַר זָאל הָאֲבָן גְּלוּי
אֱלִיָּהוּ אִיין מָאל אִין זֵיין לְעֵבֶן, אוּן וּוִיפֵל דַּאֲרַף אֶ מְעַנְטֵשׁ הָאֲרַעְוּעַן
אַז עַר זָאל הָאֲבָן עֲטָלִיכַע מָאל, אוּן וּוִיפֵל דַּאֲרַף אֶ מְעַנְטֵשׁ הָאֲרַעְוּעַן
אַז אֱלִיָּהוּ זָאל שְׁטֵיין אֵינְדֶרוּיסֶן עַר זָאל אִים לֶאָזֶן אַרִיין צוֹ גֵיין צוֹ

כט. ראה 'שיחות הר"ן' סימן רע"ז, ועוד.

ל. עיין להלן חלק ב' סימן ט"ו; וראה עוד ב'מאור ושמש' פרשת שמיני: "כך שמעתי מפי
אדמו"ר מו"ה אלימלך זצוק"ל שאמר בשביל הרב ר' בער מראוונא שאמר בשם הבעל
שם טוב, שהדורש ברבים נמשל למרא וחצינא שמשליך הזבל מהבית לנקות את הבית,
ונתלכלך בעצמה, כך הוא השליח ציבור, הן בעת הדרשה הן בעת עומדו לפני העמוד,
שמזכך בני אדם שמתעוררים בתשובה על ידו, והוא נופל קצת ממדריגתו על ידי זה,
מחמת שמחשבות של העולם נופלים עליו".

אים, און מיט איין מחשבה פון גאות - קען מען דאס אלצדינג אנווערן! - "כמה יגיעות צריך האדם להתיגע עד שיזכה לגלוי אליהו הנביא בחלום; וכמה יגיעות צריך להתיגע עד שיזכה לגלוי אליהו בהקיץ; וכמה יגיעות צריך האדם להתיגע עד שיהיה לו גלוי אליהו פעם אחת במשך כל ימי חייו; וכמה יגיעות צריך האדם להתיגע עד שיהיה לו גלוי אליהו מדי יום; וכמה יגיעות צריך שיהיה אליהו הנביא עומד בחוץ ואינו נכנס אלא ברשות (כי אחיה השילוני רבו של אליהו הנביא היה רבו של הבעל שם טוב, והיה מגיע ללמד עם הבעל שם טוב מדי יום, ולא יכול היה אליהו הנביא זכור לטוב להכנס באותה שעה) ועם הרהור אחד של גאווה - הוא יכול לאבד ולהפסיד הכל!"

שלט

פעם היה הבעל שם טוב זצ"ל צריך לנסע לבראד שהיתה כידוע עיר ואם בישראל, וקדם נסיעתו נגלה אליו רבו אחיה השילוני והזהירו: "כעת כשתכנס לעיר יתנו לך כבוד גדול כזה אשר לא היה לך לעולמים, ועל ידי הרהור גדלות אחד שיהיה לך חלילה - תוכל להפסיד את כל מדרגותיך!"^א

לא. "און ווען דער בעל שם איז אנגעקומען אין בראד און האט אפגעשטעלט דעם פערד און וואגן, און ס'איז ארויס געקומען רבנים און לומדים גרויסע, א וועלט, און האבן אנגעטאן בגדי שבת, איז דער בעל שם אראפגעגאנגען און געגלעט די פערד; האבן זיי געזעהן אז ער גלעט פערד - זענען זיך אלע צולאפן געווארן!" - "וכשהגיע הבעל שם טוב לעיר בראד ונעצרה העגלה עם הסוסים, באו לקראתו רבנים ולומדים גדולים, ושאר בני העיר, ולבשו לכבודו בגדי שבת, או אז ירד הבעל שם מהמרכבה וליטף את הסוסים; וכשראו כזאת, שמלטף סוסים - נתפזרו כולם!" (רבי אליהו חיים רויזין).

שמ

אמר הבעל שם טוב הקדוש: מיסודות דרך העבודה התמה הוא שיזהר האדם מלגנות ולביש שום בריה, רק אם רצונו לגנות מאן דהוא - שיגנה את עצמו; ואלו לשבח - לא ישבח את עצמו, רק יהלל וישבח תמיד את השם יתברך; ואמר בזה הלשון: "שענדן - זאלסטו שענדן זיך, און לויבן - זאלסטו לויבן דעם אויבערשטן!"¹:

שמו

דרש פעם רבי לייב בעל המוכיח מפולנאה, ובדרשתו הוכיח קשות את הצבור והזהירם מפני גזרת שרפה התלויה ועומדת על העיר, באמרו שאם לא ישוּבו בתשובה - תבוא ותחול עליהם הגזרה חלילה. אחר כך אמר לו הבעל שם טוב ז"ל: "איך האב דען נישט געוואוסט פון די גזירה? וואס האסטו דאס געדארפט צו זאגן?!" - "וכי אני

לב. "דאס ליגט אין דעם ווארט: דער אויבערשטער איז גערעכט, און איך בין אום גערעכט! ס'איז געווען ביי אונז ממש א אסור, ווען מען איז צונויף געקומען האט מען קיינמאל נישט גערעדט קיין ווארט פון יענעם, נאר גערעדט פון זיך, מ'האט מהדר געווען דעם רבינ'ס זאך, געלויבט יעדער דבור פונעם רבי'ן, יעדער שיחה פונעם רבי'ן, און דעם רבינ'ס מענטשן דאס איז אינגאנצן דער חזק אלץ געווען, און ס'האט זיך ברוך ה' טאקע געהאלטן" - "ובזה הדיבור של הבעל שם טוב מונח דבר זה: ה' יתברך צודק, ואני איני צודק! ואכן היה זה אצל אנשי שלומנו איסור ממש, כשהיו מתאספים לא דיברו ביניהם שום דיבור על הזולת, רק אודות עצמם, וכל דיבוריהם היו אודות הידור ענייניו של רבינו, לשבח כל דיבור של רבינו, כל שיחה של רבינו, ואצל אנשי רבינו זה היה כל החיזוק, ובדרך זו (שלא דיברו על הזולת) אכן ברוך השם החזיקו מעמד". (רל"י).

לג. ראה בתולדות יעקב יוסף' פרשת וישב אות ב': "שמעתי בשם מורי מוסר פרטי הכולל הכל: אם ירצה אדם לגנות שום בריה או אדם - יגנה את עצמו, ואם ירצה לשבח שום אדם - ישבח יותר להשם יתברך וכו', ודפח"ח".

לא ידעתי מן הגזרה הזו? מדוע היית צריך להוציאה בפיד (ולהגביר בכך את מדת הדין)?!"¹

שמב

משל שספר הבעל שם טוב הקדוש²: מעשה במלך שהיה לו בארמונו 'קלעזמיר' (איש נגן) שהיה מנגן באמנות גדולה בכנור, והיה מיטיב בנגונו כל כך עד שפלתה נפש המלך לשמעו בכל עת, כי היתה לו מזה חיות והנאה מפלגת, והיה מבקש ומפציר בו בכל פעם לנגן לפניו מדי יום את זה הנגון. אולם במשך הזמן ולרב נגונו נגון זה, התיישן והזדקן הנגון בעיני הקלעזמיר אשר כבר לא נגן את הנגון כדבעי והרגיש המלך שהקלעזמיר איננו מנגן עוד לפניו כבראשונה; ומה יעשה המלך שאצלו הנגון חדש, ואצל הקלעזמיר כבר נתישן הנגון? - "און וואס זאל ער טאן דער מלך אז ביי דעם מלך איז דער נגון ניי, און ביי דעם קלעזמיר ווערט עס אלט?".

הלך המלך ועשה 'באלן' (משתים), ובכל פעם היה מזמין וקורא לפניו אל המשתה שר אחר גדול וחשוב, וכן מלכים ממדינות שכנות, שיבואו לבאלן אשר הכין לפניהם; ולכבוד המלכים והשרים אשר לא שמעו עדין נגון זה היה מתלהב הקלעזמיר מחדש, והיה מנגן היטב בכל יכלתו.

1. ראה המבואר בליקוטי קמא סימן כ"ב על הכתוב "ובמוסרם יחתום" (איוב לג טז), שמוכיחי הדור צריכים לחתום ולכסות במוסרם את את הדין כדי שלא ישלוט חס ושלום, שלא יהיה נעשה ממנו דין אכזרי חס ושלום, עיין שם. (רל"ו).
 2. ראה כעין זה בספר 'אור המאיר' על קהלת ד"ה 'ברבות הטובה', ועוד; [דרך חסידים' ערך 'תפילה' סימן קי"ג].

עבר עוד זמן, וכבר הזמין המלך את כל השרים והמלכים, ולא היה לו עוד את מי להזמין, כי כבר הביא והזמין כפאמור את כל אוהביו ושריו הקרובים והרחוקים, ולרב השתוקקותו לשמע את קול הנגונים כמקדם צוה לנגן את עיני המנגן, והיה אומר לו בכל פעם כשרצה להנות מקול נגונו: "הנה כעת הגיע שר חשוב וגדול זה" - והיה הקלעזמיר מנגן עבורו נגונים נפלאים בכל פחו ויכלתו, פי האמין למלך שאכן שר חשוב הגיע לפניו; וכך היה אומר לו בכל פעם, כשחפץ היה להנות מנגונו.

כשפסם הבעל שם טוב ז"ל לספר משל זה, הפטיר ואמר: "די תורה איז ביי דעם אויבערשטן ניי, נאר ביי אונז איז דאס אלט; דארף מען אינגאנצן ארויסנעמען די אויגן פון דער וועלט - וועט ער שפילן דעם שיינעם נגון!" - "התורה היא חדשה אצל ה' יתברך לעולם, רק אצלנו ישנה היא; על פן יש להוציא את העינים לגמרי מן העולם הזה - ואז ינגן היטב את הנגון היפה!"¹⁰

שמג

ספר הבעל שם טוב לחבריא שלו שני ספורים, האחד מעשה מקלעזמיר, והשני מעשיר: מעשה באיש פשר אחד שהיה עור, ולפרנסתו היה קלעזמיר (מנגן) על החתנות. קדם פטירתו פתח את עיניו, ואמר: "ברוך ה' כל ימי לא הייתי עור כלל, והיו לי עינים טובות

לו. 'להוציא את העיניים מן העולם הזה' - הכוונה לבלי להביט על העולם כלל ולבלי להימשך חס ושלום אחרי פיתוייו (ראה ליקוטי קמא סימן לו וסימן סה; 'סיפורי מעשיות' מעשה יג), וגם לשמור היטב את זכרונו כל היום כולו בעלמא דאתי, וכמבואר מזה בליקוטי קמא סימן נ"ד. (רל"י).

ובריאות; רק מפני שאני מנגן בכתנות, והמכשולות מצויים, וממילא צריך אני לשמור את עיני - על כן עצמתי עיני לגמרי ולא פתחתי אותן עד עתה, כדי שלא אכשל בראיה לא טובה".

ועוד ספר הבעל שם טוב שהיה איש אחד עשיר וקמצן גדול, שלא נתן אפלו פנים אחת לצדקה, ובשל כך היו הכל מקללים אותו, והיה נבזה בעיני כלם בשביל זה; כשהגיע זמנו ונפטר לבית עולמו עשו לו לוויה כנהוג, ודברו אחריו בגנאי על רוב קמצנותו: "זה היה עשיר וקמצן, אה!". והנה זמן קצר אחרי שנפטר נשמעו זעקות שבר בעיר על שנעשו עניים חדשים למכביר, ואז נודע והתברר שאותו 'קמצן' היה נותן כל שנותיו צדקה מרבה ותומך בעניים, ואיש לא היה יודע מכך, כי היה מצוה לבעל החנות של הקמח לתן למשפחות אלו ואלו קמח לשבת והיה משביע אותו שלא יספר ולא יגלה הדבר, וכך עשה עם שאר בעלי החנות, ובדרך זו ספק את כל צרכי העניים ופרנס אותם; והיות שהיה משביע כאמור את כל בעלי החנות שלא יגלו את מעשיו, על כן היה חי כל ימיו בבזיונות עצומים, וכלם היו מקללים אותו, ואף בלוייתו בזוהר כאמור בשל כך.

כשסיים הבעל שם טוב הקדוש לספר לחבריא את שני הספורים האלה, שאל אותם: "ווער פון זיי איז ביי אייך מער גרעסער, ווער איז אין א העכערע דרגא, דער וואס האט געהיטן די אויגן - אדער דער וואס האט געהאט אלע יארן בזיונות?" - "מי מהם לדעתכם גדול יותר, מי בדרגא גבוהה יותר, האם זה ששמר את עיניו - או זה שהיו לו כל שנותיו בזיונות?". והתחילו התלמידים לשאת ולתת בדבר, וכשדברו מגדלותו של הקלעזמיר, נענו ואמרו זה לזה: "געוואלד! אדם שיש לו שמירת עינים שפזו במשך כל שנותיו - הרי זה דבר עצום ונורא!", וכשדברו

מגדלותו של העשיר, נענו ואמרו גם כן זה לזה בהתפעלות: "געוואלד! אדם שלוקח על עצמו כל שנותיו לסבל בזיונות עצומים כאלו!" ; ולא ידעו התלמידים להכריע בדבר, מי נעלה וחשוב יותר. נענה פנגדם הבעל שם טוב הקדוש ואמר: "אין הימל ווייסט מען אויף נישט!" - "גם בשמים אין יודעים בכיכול להכריע מי מהם חשוב יותר!" :

שדמ

בזמנו של הבעל שם טוב ז"ל דר במעז'בוז' יהודי תלמיד חכם וחשוב, אולם משום מה לא העריצו אותו הבריות כלל, ואף לא העריכוהו; והיה הדבר לפלא, עד ששאל הוא עצמו את הבעל שם טוב הקדוש לפשר דבר זה. אמר הבעל שם טוב לאנשיו: "הפנסו לבייתו בימות החרף, ותראו אם קר אצלו בבית"; וכשבקרו בביתו ראו שאכן קר בו מאד, ונוכחו לדעת כי איננו מחמם כפאות את דירתו על אף שהיתה לו היכלת לעשות כן. הפטיר הבעל שם טוב ואמר: "א קאלטע שטוב - א קאלטער יוד!" - "בית קר - יהודי קר!" :

שמה

אמר פעם הבעל שם טוב ז"ל לענין אלו ששנו את לבושם ממעיל ארץ למעיל קצר: "א קורצע בגד איז א קורצער יוד" - "בגד קצר זה יהודי קצר"; כי מעולם היתה דרך ישראל קדושים ללבש מלבושים ארכים:

שמו

אמרו פעם לבעל שם טוב ז"ל על אחד שהוא 'מתמיד'; ונענה הבעל שם טוב ואמר: "ער איז אזא 'מתמיד', אז ער האט נישט קיין

צייט אינזינען האבן דעם אויפערשטן... - "הוא מתמיד כזה, עד שאין לו כלל פנאי לחשב ולהרהר אודות הקדוש ברוך הוא...":

שמז

הבעל שם טוב הקדוש צוה לחבריא שלו להרבות בלמוד השלחן ערוך עד שדברי הרב המחבר ודברי הרמ"א הסוככים עליהם יהיו שגורים בפיהם בעל פה, פי השלחן ערוך נכתב וחיבר ברוח הקדש - "איר זאלט זיין שגור בעל פה מחבר מיט רמ"א ווייל ס'איז געמאכט ברוח הקדש":

לז. וראינו אצל רבים מאנשי שלומנו שנהגו כן, כצוואת הבעל שם טוב, ולמדו את דברי המחבר והרמ"א בארבעת חלקי השולחן ערוך אף בלא ה'באר היטב' - מלבד מה שהיה נוגע ונצרך לפשט, ומרוב התמדתם אכן זכו להיות בקיאים בזה בעל פה עד שגדולי הלומדים היו מתביישים לפניהם (ד'י גרויסע לומדים האבן זיך פאר זיי געשעמט'); גם היו מסיימים וגומרים בכל שנה באופן זה את כל ארבעת חלקי השולחן ערוך; וראה ב'כתר שם טוב' סימן תכ"ג (דרך חסידים' ערך 'תורה' סימן לה): "הבעל שם טוב הזהיר מאוד ללמוד ארבעה 'שולחן ערוך' בלי שום פירוש וכו', כי מחמת מניעות לימוד זה התורה משתכח מ'ישראל וכו'", עיין שם (רל"י); (וראה עוד 'בעל שם טוב' על התורה פרשת שופטים ג); 'שיחות הר"ן' סימן כ"ט: "על כל פנים ילמד כל הארבעה 'שולחן ערוך' הקטנים, והוא תיקון גדול מאוד מאוד" וכו' עיי"ש; וכתב מוהר"י אייבשיץ ב'אורים ותומים' על 'תקפו כהן' סימנים קכ"ג קכ"ד: "וקיימו וקיבלו חכמי הדור לשמור ולעשות ככל האומר במטבע הקצר 'שולחן ערוך' והגהת רמ"א, ולדעתי אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' השכיל על ידם, כי קושיות רבות שהקשו עליהם אחרונים ותירצו בדרך חריף ועמוק, וכמו כן כללו במתק וקוצר לשונם דינים הרבה, ולאין ספק שלא כיוונו להכל, כי איך היה אפשר לרוב המלאכה מלאכת שמים שהיה עליהם, ומי הוא הגבר שיעשה חיבור על כל התורה לקוח מכל דברי הראשונים ואחרונים ולא יכבד עליהם מלאכה מלאכת שמים? רק רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה בלי כוונת הכותב, וחפץ ה' בידם הצליח".

שמח

הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ אָמַר: "דְּעַר אֲרִי הַקְּדוֹשׁ הָאֵט אוֹיְפִגְדַּעְקֵט
 דְּעַם 'זֹהַר', אוֹן מְשִׁיחַ וְוַעַט אוֹיְפִדְעֵקֵן דְּעַם 'מְדַרְשׁ' - "הַאֲרִי"
 הַקְּדוֹשׁ גְּלָה וּפְתַח אֶת שַׁעְרֵי סֶפֶר הַזֹּהַר, וּמְשִׁיחַ יְגַלֶּה אֶת מְדַרְשֵׁי
 חַז"ל"י:

שמט

אָמַר הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ: "וְוַעַן אֵיךְ זָאל גְּעוֹנֵעַן הָאֲבָן אֲשֶׁת נְעוּרִים,
 וְוַאֲלֵט אֵיךְ פֶּאֲרֶשְׁפְּרִיט דִּי פֶּאֲלַע אוֹיְף דְּעַם יָם אוֹן אֵיךְ וְוַאֲלֵט
 גְּעַקוּמַעַן קִיין אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל" - "אִם הִיְתָה לִי (עֲדִין) 'אֲשֶׁת נְעוּרִים',
 הִיְתִי פּוֹרֵשׁ אֶת כַּנֶּף בְּגָדֵי עַל הַיָּם וְכַף הִיְתִי מְגִיעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל":

שנ

פַּעַם אַחַת אָמַר הַבְּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל: "אִם הִיְתָה לִי עֲדִין 'אֲשֶׁת נְעוּרִים',
 הִיְתִי עוֹלָה לְמָרוֹם בְּשׁוֹק מְעַזְבוֹז' בְּאֲמֻצַּע הַיּוֹם לְעֵינַי כֹּל, וְלֹא
 כְּמוֹ אֲלִיהוּ שְׁעָלָה הַשְּׂמִימָה בְּמִדְבָּר":

לח. הזוהר הקדוש מפליג בגדולתם של 'בעלי אגדה', ראה בפרשת שלח לך דף קס"ב ע"ב:
 "אמר להו רבי אילאי: זכאי קשוט עולו ותחמו, דהא רשו אתמסר לכו למיעל עד ההוא
 אתר דפרוכתא פריסא, זכאה חולקכון. קמו ועאלו גו דוכתא חדא, והוו תמן מאריהון
 דאגדה, ואנפיהון מנהרן כנהירו דשמשא. אמרו: מאן אלין? אמר להון: אלין מאריהון
 דאגדה, וחמאן בכל יומא נהירו דאורייתא כדקא יאות". (רל"י).

לט. במעלת 'אשת נעורים' - ראה סנהדרין כ"ב ע"א; 'חיי מוהר"ן' סימן קס"ג; 'עלים
 לתרופה' במכתב מרבינו ז"ל; לעיל סימן פ"ח.

שנא

הגִּיעַ פַּעַם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ עִם הַחֲבָרִיא לְאִיזָה מְקוֹם, וּכְשֶׁחָלְפוּ בְּלִיל שַׁבַּת קוֹדֶשׁ עַל פְּנֵי אֶחָד הַבְּתִים רָאוּ אֶת הַבַּעַל הַבֵּית יוֹשֵׁב בְּשִׁלְחָנוּ יַחַד עִם יְלָדָיו, וּפְנָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ לַחֲבָרִיא וְאָמַר לָהֶם, וְאָמַר: "הַבֵּיטוּ וּרְאוּ שֵׁם" - "גִּיט אַ קוּק דָּאֲרַטֵן", וּרְאוּ אִיךָ שֶׁמִּמַּעַל לְאוֹתוֹ יְהוּדֵי יוֹשְׁבֵת רֵאשׁ בְּהֵמָה ('אִיזו גַּעֲזַעֲצֵן פּוֹן אוֹיבֵן אַ קָאפּ פּוֹן אַ בְּהֵמָה') וְנַעֲמְדוּ הַחֲבָרִיא בְּזַעֲזוּעַ וּשְׂאֵלוּהוּ לְפֶשֶׁר הַדְּבָר ('דִּי חֲבָרִיא אִיזו גַּעֲשֵׁטֶאנְעֵן צוּקֶאכְט, וּוֹאס אִיזו דָּאס?') נַעֲנָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְאָמַר: "עַר עֶסֶט אִיצְטָעֵר קָאפֵן פְּלִישׁ, לִיגֵט עַר אַזוֹי אִין דַּעַם פְּלִישׁ, אַז עַר הָאט אַ צוֹרָה פּוֹן אַ קָאפּ פּוֹן אַ בְּהֵמָה" - "הוּא אוֹכֵל כַּעַת בֶּשֶׂר שֶׁל רֵאשׁ הַבְּהֵמָה וּמִנַּח הוּא כָּל כֶּךָ בְּתוֹךְ הַבֶּשֶׂר עַד שִׁישׁ לוֹ צוֹרָה שֶׁל רֵאשׁ בְּהֵמָה".

וּפְנִידַע בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ שְׂאֵמְרִי שְׁבַמְקוֹם שְׁחוּשֵׁב הָאָדָם - שֵׁם הוּא, וּכְפִי הַמְּבָאָר גַּם בְּלִקוּטֵי קָמָא סִימֵן כ"א: "בְּמְקוֹם שְׁחוּשֵׁב הַשֶּׁכֶל - שֵׁם כָּל הָאָדָם", עֵינ שֵׁם:

מ. ויש דיעה שמעשה זו היתה באחד מימי השבוע ולא בסעודת ליל שבת קודש, כי בסעודת שבת קודש אין הדבר כך. (רל"ו); ראה 'ליקוטי קמא סימן נ"ז: "מאכילת שבת אין חלק לסטרא אחרא כלל וכלל וכו', כי אכילת שבת נעשה קדושה ואלוקות גמור בלא תערובת סיגים כלל" ועיין שם עוד מענין צלם אלוקים אשר בפני האדם שכאשר סר הצלם אזי יוצא האדם מגדר אדם לגדר בהמה והבן; וראה עוד שם סימן קכ"ה וסימן רע"ז וליקוטי תניינא סימן י"ז.

מא. ראה 'דגל מחנה אפרים' פרשת שמות בד"ה 'ותעל שוועתם': "על פי הידוע מאדוני אבי זקני זללה"ה, כי במקום שמחשבתו של האדם שם - שם הוא כולו"; וראה עוד מזה בצוואת הריב"ש' אות ס"ט.

שנב

הגִּיעַ פַּעַם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ אֶל יְהוּדֵי אֶחָד, וּבְתוֹךְ דְּבוּרָם שָׁאַל
הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "מִמָּה פְּרִנְסַתְךָ?", הַשִּׁיב לוֹ: "פְּרִנְסַתִּי הִיא עַל
יְדֵי שְׂיִישׁ בְּרִשׁוֹתַי סוֹס חֶזֶק וּבְרִיא בְּיֹתֵר שְׁעִמוֹ אֲנִי עוֹבֵד" - וְכֵן הִלֵּךְ
וְהַפְּלִיג עוֹד וְעוֹד בְּמַעֲלַת סוֹסוֹ הַבְּרִיא, שֶׁהוּא מְקוֹר פְּרִנְסַתוֹ. שָׁאַל
הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "הֵאֵם זְכוּר לְךָ אֵיזָה יְהוּדֵי שֶׁנִּשְׁאַר חַיֵּב לְךָ סְכּוּם נִכְבָּד,
אוֹלָם כְּכֹר שָׂבֵק חַיִּים וְהִלֵּךְ לְעוֹלָמוֹ?", וְאָמַר: "אֲכֵן הָיָה לִי חֵבֵר אֶחָד
כְּזֶה אֲשֶׁר הָיָה חַיֵּב לִי מָמוֹן, וּמֵת וְהִלֵּךְ לְעוֹלָמוֹ בְּטָרָם פְּרַעֲוֹנוֹ". הַפְּצִיר
בוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב שְׂיִמְחַל לַחֵבֵרוֹ לְגַמְרֵי עַל חוּבוֹ, עַד שֶׁנִּשְׁעֲנָה לוֹ, וְכֹתֵב
וְחַתֵּם שְׂטֵר מְחִילָה עַל כָּל חוּבוֹ, וְקָרַע אֶת שְׂטֵר הַחוּב שֶׁהָיָה בְּרִשׁוֹתוֹ;
וְתַכְף וּמִיד אַחֲרֵי שֶׁעָשָׂה כֵּן - נִפְלַס הַסּוּס הַמְדַבֵּר וּמֵת. הִחֵל הָלָה לְצַעֵק
וְלִבְכּוֹת לְפָנָי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "גִּעְוֹאֵלָד! וְוֹאס הָאָסְטוּ מִיר גִּעְמֵאָכְט
צוּ מִיִּין פְּרִנְסָה?!" - "אָהָה! מָה עֲשִׂיתָם לִי, וּמֵאִיִן אֶקַח כְּפַעַת
פְּרִנְסָה?!" ; נִשְׁעֲנָה כִּנְגָדוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ וְאָמַר: "דְּעַר פְּעַרְדִּיל
עַר אִיזוּ דִיִּין לְוָה וְוֹאס אִיזוּ דִיר שׁוּלְדִיג גִּעְלֵט, עַר הָאָט דִיר גִּעְמֵוּזֵט
אָפְצָאֵלֵן, הָאָט עַר גוּט גִּעְהָאָרְבֵּעֵט; אַז דוּ הָאָסְט אִים מוּחֵל גִּעְוֹעֵן -
אִיזוּ דָאָס גִּעְשְׁעֵהֵן?!" - "סוֹס זֶה הוּא חֵבֵרְךָ הַלְוָה אֲשֶׁר בָּא בְּגִלְגוּל מְפָנִי
שֶׁהָיָה חַיֵּב לְךָ מָמוֹן, וְעַבְד אֶצְלָךְ הֵיטֵב כְּדִי לְפָרַע לְךָ אֶת חוּבוֹ, וְכַעַת
שְׂמַחֲלַת לּוֹ - מִמִּילָא קָרָה דְּבַר זֶה, שְׂשָׂבֵק חַיִּים לְכָל חַיִּים!" :

שנג

לְאַחַד שֶׁהִתְאַוָּה לְהִנְהִיג אַחֲרֵים, וּבִקֵּשׁ אֶת הַסְּכָמְתוֹ לְכֹף - אָמַר הַבַּעַל
שֵׁם טוֹב: "מִתִּי מִתָּר לְאָדָם לְהִיּוֹת לְרִבִּי וְלִהְנַהִיג אַחֲרֵים? רַק

אם יודע לומר בהבטה אחת על האדם כמה גלגולים כבר היה בעולם": *

(רבי אליהו חיים רויזין):

שנד

ספר הבעל שם טוב ז"ל אודות איזה דין תורה שהיה בזמנו בענין מעות של עני אחד, ופסק אחד הרבנים היושבים בדין את פסקו; וכשעלתה נשמתו למעלה שאלוהו מדוע פסק כך, והרי אין זה לפי ההלכה?! החל הרב לפלפל בלמודו כדי להראות צדקתו, ונעשה צחוק כה גדול מפלפולו עד שערך למרחקים מחמת בשתו; והצחוק ששחקו עליו בשמים נשמע עד למרחק מאתים פרסאות; כשספר הבעל שם טוב זאת לא הזכיר שם הרב היושב בדין אף ידעו על מי כונתו:

שנה

בזמן הבעל שם טוב היה אדם פשוט מאד שהלך בדרך, ומחמת שחפץ היה להדר במצות ספה, חשב לתתו והלך ונקב את כובעו וכסהו בקש והניחו על ראשו, ושם בו כאלו יושב תחת ספה, וכלם שחקו ממנו; ואמר הבעל שם טוב: "בשמים רועשים ממדת האמת שלו!":

שנו

בעת המחלקת על הבעל שם טוב הקדוש היתה אשה אחת אשר אחזה באבן גדולה על מנת לזרקה על הבעל שם טוב, וכשלא הצליחה להרים את האבן מחמת כבדה, ענתה ואמרה: "רבנו של עולם, זאל זיין גלייף ווי איך וואלט געווארפן דעם שטיין!" - "רבנו של עולם, יהי רצון מלפניך שיהיה נחשב ממש כאלו זרקתי אבן זו!"; והבעל שם

טוב הקדוש דן אותה תָּכַף לְכַף זְכוּת, וְאָמַר: "בְּפִמְלִיא שֶׁל מַעֲלָה יֵשׁ שְׂעִשׂוּעִים גְּדוֹלִים מְמַדַּת הָאֱמֶת וְהַתְּמִימוֹת שְׁלָה":

 שֵׁן

סִפֵּר רַבֵּי אַבְרָהָם בֶּן רַבֵּי נַחֲמָן ז"ל מַגְדֵּל הַהֲתַנְגְּדוֹת וְהִיסוּרִים שְׂעִבְרוּ עַל מֶרֶן הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ בְּזַמְנוֹ, עַד כְּדֵי כָּף שְׁנַמְצָאָה גְּבִיַת עֵדוֹת בְּבֵית דִּין בְּעִנְיַן תְּבִיעָה נֶגֶד הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ עַל שְׁגָב כְּכִיכּוֹל זֹוג סוֹסִים בְּהִיּוֹתוֹ עַל הִירִיד שְׂבָעִיר בְּרָאד: *

(רבי אליהו חיים רויזין)

 שֵׁנַח

סִפֵּר הָרַב הַקְּדוּשׁ מְלֵאדֵי מַעֲשֵׂה מְמָרֵן הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ: בְּעִיר מְעוֹז־בוֹז' דֶּר בְּזַמֵּן הַבְּעַל שֵׁם טוֹב יְהוּדֵי תַלְמִיד חָכָם יָקָר אָחָד אֲשֶׁר הָיָה מְטַפֵּל בְּבָנִים וּבְכַנּוֹת וְעֵנִי מְרוּד, וְהָיָה מְתַנַּגֵּד גְּדוֹל עַל הַבְּעַל שֵׁם טוֹב, וַיַּעֲוֹלֵם לֹא בָּא וְלֹא נִכְנַס אֵלָיו. וְהִנֵּה לַיָּמִים בָּגְרוּ בְּנוֹתָיו, וּמְחַמַּת הַיּוֹתוֹ עֵנִי מְרוּד כְּאִמּוֹר לֹא הָיָה לוֹ לְתַת עֲבוּרָן שׁוֹם נֶדֶן וּמְהֵר כְּפִי הַנְּהוּג בְּאוֹתוֹ זְמַן; וְהָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְקַנִּיטָתוֹ בְּאִמְרָה: "מְכַל הָעוֹלָם בָּאִים וְנוֹסְעִים לְבְּעַל שֵׁם טוֹב לְבַקֵּשׁ בְּרָכָה וַיִּשְׁוּעָה, וְאַתָּה הַמְּתַגַּוֵּר בְּסִמוּף לוֹ עוֹמֵד בְּסִרוּבָךְ לְבִלִּי לְלַכַּת אֵלָיו וּלְבַקֵּשׁ אֶת בְּרַכְתּוֹ? ! וּמַדּוּעַ לֹא תִלָּךְ גַּם אֶתָּה אֲצִלוֹ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ בְּרָכָה? !" - וְהוֹסִיפָה לְהַפְצִיר בּוֹ עוֹד כְּהִנָּה וְכַהֲנָה, עַד שֶׁלֹּא עָמַד בְּפָנָי דְּבַרְיָה, וְהִלָּךְ וּבָא אֶל הַבְּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל, וְתָנָה לְפָנָיו אֶת צָרְתּוֹ. אָמַר לוֹ הַבְּעַל שֵׁם טוֹב: "פֹּאֵר אַרוּיִס אוּיָף דְּעַר וְוַעֲלֵט, אוּן וְוַאוֹ דּוּ וְוַעֲסֵט אַנְקוּמְעַן וְוַעֲסֵטוּ פְּרַעַגֵּן צוּ מְעַן הָאֵט גְּעַהֲעֵרֵט פּוֹנְעֵם בְּעַל שֵׁם, טְאֵמְעַר מְעַן הָאֵט גְּעַהֲעֵרֵט - פֹּאֵר וְוַיִּטְעַר; בִּיז דּוּ וְוַעֲסֵט קוּמְעַן אֵין אַ אַרְט וְוַאֵס דָּאֵרֵט הָאֵט מְעַן נֵיט

גְּעָהֶרֶט פּוֹן דָּעם בַּעַל שֵׁם, און דאַרט וועסטו געהאלפן ווערן" -
 "עצתך היא שתלך ותסע בעולם, ובכל מקום שתגיע תשאל אם שמעו
 מה' בעל שם', ואם כבר שמעו - תסע ותפליג הלאה לדרךך; עד שתגיע
 למקום בו לא שמעו עדין את שמעי, ושם תהיה לך ישועתך".

שמע האיש בקול הבעל שם טוב וקם ונסע הלך ונסוע משך זמן רב,
 ובכל מקום שהגיע שאל אם שמעו את שמע הבעל שם טוב
 הקדוש, ואמרו לו ששמעו את שמעו ויודעים אודותיו; ולא ידע להשית
 עצות בנפשו. ונמשך דבר זה משך זמן רב, כמה וכמה שנים, עד שפבר
 כשל כח סבלו והשחירו פניו (ביז ער האט שוין פארשווארצט
 געווארן) ירב הנדודים והטלטולים, אף מאימת זוגתו לא שב לביתו;
 עד שהגיע בדרך אל הים והפליג שם בספינה, והגיע בערב שבת קדש
 למדינה אחת, וכששאל שם אם שמעו את שמעו של הבעל שם טוב -
 השיבוהו שלא שמעו אודותיו, ושם שמחה גדולה.

והנה כשהגיע לבית הכנסת קבלו שמש בית הכנסת בכבוד גדול, ואמר
 לו כי בליל שבת כשיבואו המתפללים ימכר את זכות הכנסת
 האורחים עבורו, והשמש אף נתן לו בעצמו סכום גדול והגון כדי
 שפבר זה יבוא לביתו לסעודת ליל שבת קדש, כי במקום זה לא היו
 אורחים מצויים, והיו תושבי המקום יראי שמים גדולים ומחבבין מאד
 מאד את מצות הכנסת אורחים. ואכן בליל שבת אחרי התפלה הכריז
 השמש בצבור: "מיר האבן אן אורח!" - "יש לנו אורח!", והחלו למכר
 את זכות המצוה לשאר סעודות השבת ולסעודת מלוה מלכה לכל
 המרבה במחיר, והחלו העשירים להתופח על המקח, עד שקנו העשירים
 את זכות המצוה כל אחד לסעודה אחרת, וזה הסכום של זכות קבלתו
 לאורח כבר הספיק לו עבור הנדון לבתו די והותר, ובא כבר לישועתו;

ועמד משתומם מגדל הדורם במצות הכנסת אורחים, וראה כיצד נתקיימו דברי הבעל שם טוב אליו במלואם.

ביום ראשון טרם נסיעתו אמר האורח לשמש כי אחד מן העשירים הגדולים שארחוהו מצא חן בעיניו מאד, ועל כן בקש מהשמש שיקחהו שוב לבית העשיר הזה, כדי שיפרד ממנו כראוי. אמר לו השמש שזה העשיר קשה מאד להשיגו בימות השבוע מחמת עשירותו הגדולה; ואף על פי כן התעקש בדבר, ובא אל ביתו של העשיר. ותכף כשהגיע ראה שהעשיר הנ"ל יוצא מפתח ביתו עם עינים בוכיות, ונגש אליו האורח ושאלו לסבת בכיו, וענה לו העשיר: "וכי במה תוכל לעזר לי?!" - ולא רצה להשיב לו; והמשיך האורח להפציר בו, עד שספר לו העשיר מצרתו, שזה כבר עשר שנים שלקח עבור בתו חתן תלמיד חכם, ועדין לא זכו להפקד בזרע של קימא, וכעת כבר קראו לסופר וקבעו לערוך היום את סדור הגט ביניהם. אמר לו זה האורח: "איר וויסט דאך שוין אז ס'איז דא א בעל שם טוב אויף דער וועלט; ווארט נאך צו מיט'ן גט ביז איך וועל קומען צוריק אהיים, און איך וועל אים דערציילן די זאך, האף איך אז איר וועט געהאלפן ווערן דורך אים" - "הרי יודעים אתם כבר כי ישנו צדיק גדול בעולם ושמו רבי ישראל בעל שם טוב, ואני דר בעירו וכו' וכו' ארע לי; ובכן עצתי שתמתינו בקבלת הגט עד שאשוב לביתי, ואני אבוא לבית הצדיק ואספר לו אודות צרתכם, ותקותי שדרכו תבוא ישועתכם".

שמע העשיר לדברי האורח והסכים לעכב את סדור הגט, והאורח נסע ושב לביתו שבמערז'בוז, ותכף כשהגיע נכנס אל הבעל שם טוב הקדוש וספר לו את כל השתלשלות נסיעתו ואת צרת מארחו. נענה הבעל שם טוב ואמר: "אויב אזוי - דארף איך אליין פארן אהינצו!"

- "אם כך - מכרח אני בעצמי לנסע לשם!"; ונסע כדרכו ובא לשם, ונתן לזוג קמיע, ונושעו ונפקדו בזרע של קימא:

(סיפרה הרב נחום הכהן דיין דחארקוב לרבי לוי יצחק)

שנח-א

ספור ידוע: בּמַעַז'בוז' הָיָה אִישׁ נוֹרָא (א גְּעוּוּאֵלְדִיגֶער מַעַנְטִשׁ) וּמֵאַנְשֵׁי הַגְּדוֹלִים שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְטַפְּלֵי תְּלוּיִים בּוֹ וּמַחֲמַת שְׁהִיָּה אִישׁ עָנִי לֹא הָיָה סִפֵּק בִּידוֹ לְהַשִּׁיָּאם, וְאַמְרָה לּוֹ אֲשֶׁתּוֹ: "דִּי גֵאַנְצֶע וְוַעלְט פֿאַרְט דָּאךְ צו אִים, פֿרַעג אִים פֿאַרוואַס בֶּסְטוּ אַזוֹי?" - "הָרִי מְכַל הָעוֹלָם נוֹסְעִים אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, אִם כֵּן שְׂאֵל אוֹתוֹ מֵדוּעַ אָצְלֶךְ כֵּךְ?"

וְהֵלֶךְ וְשָׂאֵל אֶת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְנַעֲנֶה לּוֹ הַבַּעַל שֵׁם, שְׂיַסֵּעַ לְאִיזָה עִיר אַחַת וַיִּבְרַר וַיִּשְׂאֵל אוֹדוֹת אִיזָה אִישׁ אַחַד, וְנָתַן לּוֹ אֶת שֵׁם הָאִישׁ שְׂיִבְרַר אוֹדוֹתָיו, וַיּוֹתֵר מִזֶּה לֹא עָנָהוּ הַבַּעַל שֵׁם.

וְנִסְעַ הָאִישׁ הַנִּלְל לְאוֹתוֹ עִיר, וַיִּבְרַר אוֹדוֹת אוֹתוֹ אָדָם, וְאָף אַחַד לֹא יָדַע לוֹמַר לוֹ וְלְהַשִּׁיבּוֹ עַל כֵּךְ, וְהֵלֶךְ לְאִיזָה יְהוּדִי זָקֵן אַחַד שֶׁבְּעִיר וְנַעֲנֶה לוֹ: "יָא, דַּעַר מַעַנְטִשׁ אִיזוּ דָּאךְ שׁוִיִן נִישְׂטָא אַזוֹי פִּיל יָאָרֵן, עַר אִיזוּ דָּאךְ גַּעוּוֹעַן אֵן אוֹיסוואַרְף, אַ בַּעַל עֵבְרָה נִיק, אַ מִיאַוִּס'ער מַעַנְטִשׁ, פּוֹן וְוַעמַעַן רַעֲדֶסְטוּ?" - "כֵּן הַנְּנִי מִפִּירוֹ, הָאִישׁ הַזֶּה כִּבֵּר אֵינְנוּ כָּל כֵּךְ הַרְבֵּה שָׁנִים בֵּין הַחַיִּים, הוּא הָרִי הָיָה קַל דַּעַת וּבַעַל עֵבְרָה וְאָדָם מְאוּס, מִמִּי אַתָּה מְדַבֵּר?", וּבִקֵּשׁ מֵהַזָּקֵן שְׂיַפְרֵט לוֹ אִיזָה עֲבָדוֹת וְסַפּוּרִים אוֹדוֹתָיו, וְסַפֵּר כְּאִמּוֹר שְׁהִיָּה בַּעַל עֵבְרָה, וַיִּמָּה יֵשׁ לְדַבֵּר כָּלֵל מִמֶּנּוּ.

וּכְשֶׁשָּׁב הָאִישׁ הַנִּלְל אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב נַעֲנֶה לּוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "אָט דַּעַר מַעַנְטִשׁ בֶּסְטוּ גַּעוּוֹעַזֵן דַּעמאַלֵט, אִיזוּ וואַס אִיזוּ דִיר קֶשָׁה

וְאִם אֹיֵף דִּיר גֵּיִט אִיֶּצְטָעַר אִיֶּבַעַר" - "אַתָּה הָיִיתָ זֶה הָאִישׁ [הַבְּעֵל
עֲבָרָה], וְאִם כֵּן מָה קָשָׁה לָךְ שֶׁכָּפָד עוֹבֵר עָלֶיךָ":

שנט

אָמַר פֶּעַם הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב: "קִיִּנְעַר שְׁטאַרְבֵּט נִישְׁט פֶּאַר הוֹנְגְּעַר, עָר
שְׁטאַרְבֵּט פֶּאַר גַּאֹוה; עָר שְׁעֵמֵט זײַך - און עָר פֶּגְר'ט!" - "אִין
אַחַד שְׁמַת מַחֲמַת רָעַב, אֲלָא מַחֲמַת גַּאֹוה; הוּא מַתְגַּאָה וּמַתְבִּישׁ לְבַקֵּשׁ
פֶּת לָחֵם - וְעַל כֵּן הוּא 'מַתְפַּגֵּר'":

שס

אָמַר הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב כִּי מִסְגָּל לַחֹלָה שְׁיַפְרְסוּ גְלִיל בַּד מִמַּטַּת חָלִיו
עַד לְבֵית הַקְּבָרוֹת הַסְּמוּךְ, וְאֵת הַבַּד הַזֶּה יַחֲלִקוּ לְצַדִּיקָה לְעַנְיֵי
הָעִיר - וְיִתְרַפֵּא בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ^{יב}:

שסא

יְדוּעַ הִיָּה כִּי בְּעֵת צָרָה יֵשׁ לוֹמַר וּלְהַזְכִּיר לְסִגְלָה שֶׁשׁ פְּעָמִים אֶת הַשֵּׁם
"יִשְׂרָאֵל בֶּן שָׂרָה בְּעַל שֵׁם טוֹב", וּבְכַפְרֵט לְמִקְשָׁה לִילֵד; (אָךְ לֹא
יְדוּעַ אִם זוֹהִי סִגְלָה עֹבֹר כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה לְהוֹעִיל אָךְ
וְרַק לְנִכְדֵי הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב): *

(רבי הירש לייב ליפל ששמעה מרבי יעקב יוסף ב"ר נחמן חיה'לעס)

מב. ועיין להלן בחלק ב' סימן תת"ג מעשה בעניין זה בערך 'מורנו רבי נפתלי'; וראה עוד
להלן שכשהיה פעם הבעל שם טוב בעיר אומאן הנהיג שם כמה הנהגות, ואחת מהם היתה
שחולה שנתרפא יערוך סעודת הודאה למניין אנשים עניים, ושהחולה בעצמו ישרת את
הבאים לסעודה וייתן להם צדקה; ואכן כך היו נוהגים שם תמיד, וגם בזמנו של רבי לוי
יצחק היו מבקשים בכל פעם מניין אנשים עניים שיבואו לסעודת הודאה כזו.

שסב

כְּשֶׁקָרְבָה יַעַת הַסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת שְׁנַת תַּק"כ, רָאָה זֹאת תַּלְמִידוֹ וְשָׁמְשׁוֹ רַבִּי נַחֲמָן הָאֲרִידְעֵנְקֵעֵר, וְהִחֵל לְכַפּוֹת בְּכִי רַב, וְנִכְנַס לְבֵית הַמְדַרְשׁ וְצָעַק שֵׁם הַרְבֵּה בְּקוֹלוֹת נוֹרָאִים. פָּנָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְאָמַר לְהַעוֹמְדִים לְיָדוֹ: "וּוֹאֵס שְׁרִיִּיט עֵר? ס'אִיז שׁוִיִן לְאַחַר מַעֲשֵׂה! נָאֵר וּוֹאֵס דְּעֵן? וְוֵעֵן עֵר זָאל וּוִיסֵן אַ וְוֵעֵג פּוֹן תְּפִלָּה אַזױ ווי אִיף ווייס - וּוֹאֵלֵט עֵר נָאִיף גֶּעֻקֵּעֵנט עֶפֶס פּוֹעֵלֵן; נָאֵר עֵר וּוִיסֵט נִישֵׁט דְּעֵם וְוֵעֵג" - "מְדוּעַ הוּא צוֹעֵק? זֶה כְּבָר לְאַחַר מַעֲשֵׂה! אֵלֵא מְאִי? אִם הִיָּה (רַבִּי נַחֲמָן) יוֹדֵעַ דֶּרְךְ כּוֹז שֶׁל תְּפִלָּה כְּמוֹ שְׁאֵנִי יוֹדֵעַ - הִיָּה עוֹד יָכוֹל לְפַעַל בְּמַשָּׁהוּ עֵבּוּרִי; אֵלֵא שֶׁהוּא אֵינְנוּ יוֹדֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ הַזֶּה"^מ:

שסג

הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַצ"ל נִפְטָר לְבֵית עוֹלָמוֹ בְּיוֹם חַג הַשָּׁבוּעוֹת בֵּין תְּפִלַּת שַׁחֲרִית לְמוֹסֶף, שְׁנַת תַּק"כ, וְנִטְמָן בְּקַהֲלַת מְעַזְבוֹז; וְעַל צִיוּנוֹ הַקְדוּשׁ סִכְכוּ בְּגַג קָטָן:

שסד

...כִּי יִבִּין שֶׁהָאֵמַת הוּא כָּף, שְׁגָם בְּיָמֵינוּ הָיוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִכָּר צָדִיק וְקָדוֹשׁ לְבִרְכָה בַּעַל מוֹפֵת גְּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, אִף עַל פִּי שְׂיֵשׁ הַרְבֵּה כּוֹפְרִים שְׁמַתְלוֹצְצִים מִשְׁבַּחֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַצ"ל, עַד שְׁכַמָּה אֲנָשִׁים

מג. וראה בספר 'שבחי הבעל שם טוב': "לאחר התפילה הלך רבי נחמן מהאראדנקי לבית המדרש להתפלל עבורו, ואמר הבעל שם טוב: 'לחננם הוא מרעיש; אם היה יכול ליכנס בפתח זה שהייתי רגיל ליכנס - היה פועל בתפילתו'."

כְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים נִתְפָּסוּ בְּרִשְׁתִּי שְׁלָהֶם וְחֹלְקִים עַל מֵה שֶׁהִדְפִּיסוּ סֵפֶר שְׁבַחֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל; וְקִצַּצְתָּ אוֹמְרִים שֶׁהַמוֹפְתִים אָמַת - אֲבָל לֹא הִיָּה רְאוּי לְהִדְפִּיסָם, וּבְמַחִילָה מִכְבוֹדֵם הַגָּדוֹל גַּם הֵם שָׁגוּ בְּזֶה, כִּי עָקַר פְּחָדָם שֶׁל הַכֹּפְרִים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁלֹּא הָיוּ צְרִיכִים לְהִדְפִּיסָם הוּא מַחֲמַת לִיצְנוּת הַכּוֹפְרִים וְהַמְתַּנְגְּדִים, אֲבָל בְּשִׁבִיל זֶה אֵין רְאוּי לְמַנַּע הָאָמַת מִהַחֲפִץ בְּאָמַת, וַיֵּאבְדוּ הֵם וְאֶלֶף פִּיּוּצָא בְּהֵם - וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֵי תוֹרָה אֵל יִתְבַטֵּל! כִּי בְּאָמַת רַב הַדְּבָרִים הַנִּדְפָּסִים בְּשְׁבַחֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זָכַר צַדִּיק וְקִדּוּשׁ לְבִרְכָה, רַבִּם כְּכֹלֵם מְסַפְּרִים כָּל הָעוֹלָם מְכַבֵּר, וְהַמוֹפְתִים הַנּוֹרְאִים שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זָכַר צַדִּיק וְקִדּוּשׁ לְבִרְכָה מְפָרְסְמִים בְּכָל הָעוֹלָם, וּבְפָרֵט בֵּין יְרֵאֵי הַשֵּׁם וְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. וְכָבַר סֵפֶר צַדִּיק גָּדוֹל אֶחָד מְגִדּוּלֵי תַלְמִידָיו, וְאָמַר בְּפִרוּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּרַבִּים בְּשַׁעַת הַדְּרָשָׁה, שְׁבָאֵם לֹא נִמְצָא שְׁבַחֵי הָאֲר"י ז"ל יוֹתֵר מִמֵּה שֶׁנִּדְפְּסוּ - רְאִינוּ אֲנַחְנוּ מֵרַבְּנוּ יוֹתֵר מִזֶּה, כְּמִפְרָסֵם זֶה הַסְּפוּרָה^מ : (ליקוטי הלכות פסח ז אות ג)

שִׁסָּה

הַסְּפָר 'שְׁבַחֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב' נִתְחַבֵּר לְאַחַר הַסְּתַלְקוֹת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, שֶׁנִּתְקַבְּצוּ הַתַּלְמִידִים יַחַד וְסִפְרוּ כָּל אֶחָד מֵה שֶׁיִּדְעֶמָּה.

מד. וראה להלן חלק ב' סימן רס"ח.

מה. ראה ב'ליקוטי הלכות' נזיקין ד' אות י"ב: "ואמרו שם (ברכות כח): 'תנא: עדיות בו ביום נשנית', ו'עדיות' היא בחירתא דכולא ש"ס כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ראה ברכות כז. קידושין נד: ועוד), כי דייקא על ידי ריבוי תלמידים נתגלו הלכות למעשה הרבה מאוד, שזהו עניין מסכת עדיות, שזהו העיקר, כשמספרין התלמידים מרבין כל אחד ואחד הלכה למעשה, דהיינו הדיבורים קדושים ששמע ממנו למעשה, מה שהשיב לו על שאלותיו ששאל אותו על ענייני חולאתו וריחוקו מה' יתברך, ואיך ובאיזה דרך גילגל עימו, שמאלו הסיפורים יכול כל אחד להבין ולהשכיל עצות ודרכים להתקרב לה' יתברך, עד שיזכה

וההתקבצות היתה אצל רב העיר ליניץ שהיה מבני החבריא של הבעל שם טוב^מ, והוא ידע מעשיות רבות מהבעל שם טוב זכר צדיק וקדוש לברכה, ומזה נעשה הספר 'שבחי הבעל שם טוב'^מ:

שסו

ספר 'שבחי הבעל שם טוב' הוא אמת מראשו ועד סופו, כְּאִשֶׁר שָׁמַעְתִּי זֹאת מִפִּי אָבִי^מ הַרִינִי כְּפֶרֶת מְשֻׁכָּבוּ שֶׁסֵּפֶר זֹאת בְּשֵׁם אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זַ"ל; מְלִבֵּד עַל קֶצֶת דְּקֶצֶת מֵהֶם אָמַר שְׁלֹא נִכְתְּבוּ הֵיטֵב:
(כוכבי אור, הקדמה לאנשי מוהר"ן (ב))

להשגות אלקות, שזהו בחינת מסכת עדיות שהיא 'בחירתא', שנתחברה מהעדות שהעיד כל אחד מה ששמע מרבו הלכה למעשה. וכן הוא בדרכי עבודת ה' וכו', כי עיקר יגיעת הצדיק האמת הוא להמשיך השגות אלקות בתלמידיו בדרכים נפלאים עד שיוכלו להאיר בתלמידיהם ובתלמידי תלמידיהם לדורות, עד שכולם ידעו את ה', והצדיק בחיים חיותו יודע בהשגתו העצומה איך לדבר עם כל אחד ואחד וכו', אבל לאחר הסתלקותו עיקר חיותו על ידי קיבוץ תלמידיו יחד לדברים שבקדושה, וכל אחד מתעורר לה' יתברך כפי הנקודה טובה שהאיר בו הצדיק, וכל אחד מספר מה ששמע וראה ממנו, ועל ידי זה יכולין להחיות את כל העולם כולו"; כמו כן ראה לקמן סימן תקל"ה (המועתק מ'ליקוטי הלכות' שומר שכר ב אות י): "האריך רבינו ז"ל לספר ולהפליג בגודל החילוקים בין הצדיקים הגדולים שהיו סמוכים לזמננו, שכולם הם מתלמידי הבעל שם טוב והמגיד זכר צדיקים וקדושים לברכה וכו'", עיין שם.

מו. היה זה הרב בקהילת קודש ליניץ לפני הרב הצדיק המפורסם רבי גדליה ליניצער בעל 'תשואות חן', והוא גם שחיבר את ספר 'שבחי הבעל שם טוב' הראשון; והיכן שמזכיר רבי גדליה 'שמעתי מהרב' - הכוונה לרב זה. (רל"י).

מז. ראה לעיל בסימן קע"ב שאמר רבינו: "פֶּן וְאֵנַעַט אִיז גְּעוֹוָרֵן דְּעַר 'שְׁבַחֵי הַבְּעַל שֵׁם' לְאַחַר הַסְּתַלְקוֹת הַבְּעַל שֵׁם טוֹב זְעֵנְעוּן צוֹנוּיָף גְּעוֹקוּמְעוּן דִּי תַלְמִידִים, אִוֵן דְּעַר הָאֵט דְּעַרְצִיילֵט, אִוֵן דְּעַר הָאֵט דְּעַרְצִיילֵט" - "מהיכן נעשה ה'שבחי הבעל שם טוב'? לאחר הסתלקות הבעל שם טוב נתקבצו התלמידים, וזה סיפר מה שידע, וזה סיפר - ומזה נעשה החיבור". (רל"י).

מח. הוא רבי נחמן טולטשינער, תלמיד מוהרנ"ת.

 שִׁסו

הַצְדִּיקִים תְּלַמְּדֵי הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב הָיוּ מְצוּיִים בְּקִהְלַת מְעוֹז'בוֹז, מִחֲמַת שֶׁהוּא מְקוּם הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב ז"ל, וְרַבָּם כְּכֹלם הִתְאַכְסְנוּ בְּבֵית מוֹרְנוּ רַבִּי שְׁמֹחָה אָבִי רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהָיָה בֵּיתוֹ שֶׁל הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב הַקְדוּשׁ, וְשֵׁם שְׁמַע רַבְּנוּ ז"ל הִרְבָּה מַעֲשִׂוֹת מְצִדִּיקִים^{מט}, וְכִשְׁהָיוּ מִתְאַסְּפִים הָיוּ מְסַפְּרִים אִיזָה מַעֲשֵׂה וְעִבְדָּא מִמָּה שָׂרְאוּ, אוֹ מֵה שֶׁהָיָה עִמָּם בְּעֲצָמָם עִם הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב, וְכַמְסַפֵּר מִזֶּה לְעֵיל (סי"א).

וְהִנֵּה כְּשֶׁנִּכְתְּבוּ הַסְּפֹרִים הַנ"ל שְׁשָׁמַע הוּא ז"ל, הָיוּ בָּהֶם שְׁנוּיִים מְכַפֵּי מֵה שְׁשָׁמַע מִפִּי הַצְדִּיקִים בְּעֲצָמָם; וְאָמַר רַבְּנוּ בְּפִלְיָאָה עַל זֶה הַדָּבָר: "אִיךָ הָאֵב דָּאךְ עָס פּוֹן אִים אֲלִיין גֶּעְהַעְרֵט! דִּי אִיגְעֵנַע מַעֲשֵׂה וּוְאִס דְּעַר צְדִיק הָאֵט פֶּאַרְצִיילֵט פּוֹן זִיךְ - אִיז גֶּעְשְׂרִיבֵן אַנְדֶּעַרשׁ!" - "אֲנִי הָרִי שְׁמַעְתִּי זֹאת מִמֶּנּוּ בְּעֲצָמוֹ! אוֹתוֹ מַעֲשֵׂה שְׁזָה הַצְדִּיק סִפֵּר מַעֲצָמוֹ - נִכְתַּב אַחֲרַי!"^{נא}:

 שִׁסח

לְאַחַר הַסְּתַלְקוֹתוֹ נִגְלָה הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב לְתַלְמִידוֹ הַרַב אֵב בֵּית דִּין דְּקִהְלָה קְדוּשָׁה לִינִיץ^{נב} אֲשֶׁר עָסַק בְּכַתִּיבַת 'שְׁבַחֵי הַבְּעֵל שֵׁם

מט. ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן ק"ה: "מיום לידתו וכו' עד כניסתו לחופה - הכל היה בקהילת קודש מעז'בוז".

נא. ראה 'שיחות הר"ן' סימן קל"ח, וליקוטי קמא סימן רמ"ח. רבינו הקדוש נולד בשנת תקל"א או תקל"ב, ובילדותו בגיל חמש או שש (כח"י שנים אחרי הסתלקות הבעל שם טוב) כבר היה בר דעת גדול לשמוע ולהבין היטב את מעשי הצדיקים. (רל"י).

נב. 'שבחי הבעל שם טוב' הובא לבית הדפוס לראשונה בשנת תקע"ה, לאחר פטירת רבינו, אלא שעוד קודם לכן היו השיחות והסיפורים מופצים בין החסידים בהעתקות בקונטרסים.

נב. ראה לעיל סימן שס"ה בהערה.

טוב, ושאלו מה מספרים אחריו הבריות; והשיב לו הרב שידע ששמעו הולך בכל המדינות על מעשיו ונפלאותיו הגדולות. ענה ואמר הבעל שם טוב הקדוש: "אלהיו הנביא נאמר (בפיוט למוצאי שבת) 'איש סחו אחריו ה' הוא האלקים' (ראה מלכים א פרק יח)" - והינו שחזרו הבריות למוטב בראותם את גדלתו, וצעקו מחמתו "ה' הוא האלהים", "וממני", הפטיר הבעל שם טוב כמתאונן, "עושה אתה מעשיות ומעשיות ומעשיות!" - "אלהיו האט מער זוכה געווען פון מיר; ווייל ביי אים איז 'איש סחו אחריו ה' הוא האלקים', און פון מיר מאכסטו מעשיות מיט מעשיות מיט מעשיות!" ; "כי עקר מעלת הספורים אודות הצדיק היא דוקא כשזוכים להתעורר מהם ולצעק כי ה' הוא האלקים":

שסט

עוד בזמן רבי לוי יצחק היתה העיר מעוז'בוז מלאה במתנגדים על דרכו של הבעל שם טוב, אשר לא הלכו בשום פעם על ציונו הקדוש, וגם הרב דשם היה מגדולי החולקים; וכשהגיע רבי

נג. ראה לעיל סימן קע"ב ובהערה שם; וראה עוד להלן בערך 'רבי זאב וואלף פייגא'ס מטירהאוויעצ': "רבי וועלוול פייגא'ס תלמיד רבינו הקדוש היה אדם נעלה (א' הויכער סארט מענטש)", ונתעורר ליבו אחרי הסתלקות רבינו ז"ל להעמיד את עניין רבינו על ידי מעשיות וסיפורי מופתים, והכין וכתב ספר של מעשיות ומופתים מרבינו (וכעין ספר 'שבחי הבעל שם טוב'); וסיפר שהיה לו איזה חלום שבא אליו רבינו וציווה לו לבלי לעשות זאת, באמור לו: 'דאס איז ניט מיינ זאך!' - 'לא זה העניין שלי!'; ומשך רבי וועלוול ידו מזה; ראה עוד ב'הקדמת בן הכותב' לספר 'שבחי הבעש"ט': "פקודי פקדתי מאדוני אבי מורי ז"ל וכו' וציווה עלי לכתוב אחר כל סיפור וסיפור איזה דברי תורה בהבנת הפסוק או בדברי חז"ל וכו', כוונתו היתה רצויה מאוד למקום ברוך הוא להצדיק את הרבים לעוררן לאהבת המקום ברוך הוא ולהכניס יראת שמים בלבבן וכו'".

לוי יצחק להשתטח על קבר מרן הבעל שם טוב שחקו והתלוצצו
ממנו עד מאד.

הכלל היוצא מענין זה הוא שאפשר לדור בעיר מעז'בוז', בסמיכות
למקום גניזת הבעל שם טוב הקדוש - ואף על פי כן להיות כה
רחוק מענינו ומדעתו; השם ירחם:

נסיעת הבעל שם טוב לארץ ישראל

שע

לבעל האור החיים' הקדוש רבי חיים בן עטר וצ"ל היו תלמידים אשר
עמם היה לומד נגלות התורה, וכן היו לו תלמידים אחרים עמם
היה לומד סתרי תורה, ומקום הישיבה והלמוד הזה היה במערה מיוחדת
ונסתרת, והיה ידוע רק לאותם תלמידים.

וכשהגיע הצדיק רבי גרשון קיטובער לירושלים הלך לאותה מערה
ובקש ללמד בישיבתו של האור החיים' הקדוש, ולא הניחו
השומר להכנס, ושאל אותו: "מאין לך שיש במקום זה ישיבה?"; השיב
רבי גרשון: "הרי רואה אתה שאני יודע! לך אפוא ואמר לרבה שגרשון
קיטובער גיסו של רבי ישראל בן שרה רוצה להכנס". ויעש בן השומר
ובקש רשות עבורו, ונתן לו בעל האור החיים' רשות להכנס. כשנכנס
בחנו הרב האור החיים' בעיניו הקדושות מראשו ועד רגליו, ואמר לו:
"אכן גיסו של רבי ישראל הנך, מכיר אני אותו, ואכן 'ישראל בן שרה'
הוא שמו; אך מדוע לא הזכרתו בבקשתך להכנס בתאר 'רבי ישראל

בַּעַל שֵׁם טוֹב? אֵז סֵפֶר רַבִּי גֵרְשׁוֹן לְהָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ שֶׁגִּיסוּ
הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ כּוֹתֵב לוֹ כְּסֵדֶר מְכַתְּבִים, וּבָהֶם כּוֹתֵב גַּם שְׁרוּאָה
הוּא אֶת הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ, וְכֵן שֶׁהוּא מְשַׁתּוֹקֵק מְאֹד לָבוֹא לְאַרְץ
יִשְׂרָאֵל. אָמַר הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ לְרַבִּי גֵרְשׁוֹן: "אִם כֵּן, שְׂאֵל אֶת
הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ אִם הוּא רוֹאֵנִי בְּשִׁלְמוֹת אִם לֹא". כָּתַב רַבִּי
גֵרְשׁוֹן לְמָרְן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וּשְׂאָלוֹ כְּכֹל הַדְּבָרִים הַלְלוּ, וְהִשִּׁיב הַבַּעַל
שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ שְׁרוּאָה הוּא אֶת רֵאשׁוֹ וְאֶת גּוּפוֹ שֶׁל בַּעַל הָאוֹר הַחַיִּים,
אָבֵל לֹא אֶת רַגְלָיו; וּכְשֶׁאָמַר זֹאת רַבִּי גֵרְשׁוֹן לְאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ, אָמַר
לוֹ הֶרֶב: "אִם כֵּן - אָמַר לוֹ שְׂלֵא יִגִּיעַ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל"¹:

שְׂעָא

קָדֵם נְסִיעָתוֹ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "רְצוֹנִי לְנִסְעַ
וּלְבוֹא לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְלִזְכוֹת לְשִׁמְשׁ אֶת בַּעַל הָאוֹר הַחַיִּים'
הַקְּדוֹשׁ פִּיהוּדֵי פְּשׁוּט":

גד. ראה 'נתיב מצוותיך' (לרי"א מקאמרנא) נתיב האמונה שביל א' אות ט': 'ורבינו הקדוש
'אור החיים', אמר עליו מרן הבעל שם טוב שנשמתו מרוח דויד של אצילות, ובכל לילה
שמע תורה מפי הקב"ה וכו', ומרן [הבעל שם טוב] הקדוש היה נפש דויד דאצילות, והיה
רוצה שיתקשרו יחד נפש ורוח, ויתגלה הנשמה וחיה דאצילות, ויהיה הגאולה האמיתית,
ושאל אותו על ידי גיסו הקדוש רבי גרשון מקיטוב אם אפשר שייסע לירושלים ויתראה
עם הקדוש פנים אל פנים, והשיב שיכתוב לו שיעיין בעת שרואה את צלם דמות תבניתו
בעולמות עליונים אם הוא רואה את כל איבריו ודיוקנו אם לא, והשיב מרן הקדוש שאינו
רואה את עקביו, ואמר הקדוש שלא יטריח את עצמו, כי לחינם יהיה טירחתי; ומרן לא
השיג האיגרת הזו, ומסר נפשו ונסע, אף שאמרו לו מן השמים שלא ייסע - מסר נפשו
ונסע בימי החורף; ובחג הפסח היה בעיר סטאמבול וכו' וכו'".

שׁעֵב

דְּבַר פְּטִירַת הָאֹר הַחַיִּים' הַקְּדוֹשׁ נוֹדַע עַל יְדֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב כְּיָדוּעַ ;
 וּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כֶּף הָיָה: כְּשֶׁנִּטַּל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז' לְבְּאוֹתָהּ עֵת
 אֶת יָדָיו לְסַעוּדָהּ, הַתְּלַהֵב עַד מְאֹד בֵּין הַנְּטִילָה לְבֵין בְּרַכַּת הַמוֹצֵיא,
 וְאַחַר כֶּף אָמַר שְׁנַפְטָר בַּעַל הָאֹר הַחַיִּים', "כִּי יֵשׁ סוּד אֶחָד שְׂאִין יוֹדַע
 זֹאת כִּי אִם רַק חֵד בְּדָרָא, וּבַעַל הָאֹר הַחַיִּים' הָיָה 'חֵד בְּדָרָא' הִזָּה;
 וְעַתָּה נִתְגַּלָּה לִי סוּד זֶה, וּבְהִכָּרַח שְׁנַסְתִּילֵק". וְאָמְרוּ אֲנִשֵּׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁסוּד
 זֶה הוּא הַסּוּד בְּעֵנִין 'הַפְּדִיּוֹן הַכּוֹלֵל' הַמְּבֹאָר בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן קָמָא
 בְּסִימֵן רַט"ו, עֵינֵן שְׁמֵי"ה:

נה. זה הלשון שם: "דע שיש עשרים וארבעה מיני פדיונות, כי יש עשרים וארבעה בתי דינים, וכנגד כל בית דין ובית דין יש פדיון מיוחד להמתיק הדין שיש שם; על כן לפעמים אינו מועיל הפדיון שעושים, כי לא כל אחד ואחד יודע כל העשרים וארבעה פדיונות, ואפילו אם יודע אותם - אינו עושה כולם, ועל כן, כשאינו עושה הפדיון המיוחד לאותו הדין, על ידי זה אינו מועיל. אך דע שיש פדיון אחד שכולל את כל העשרים וארבעה בתי דינים ויכול להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינים, ולזה הפדיון צריך עת רצון, בחינת התגלות מצח הרצון, כמו בשבת במנחה, בחינת 'ואני תפילתי וכו' עת רצון וכו' (תהלים סט יד). אך אפילו הצדיקים, לאו כל אחד יודע זה הפדיון, ולא נמצא כי אם חד בדרא שידע זה הפדיון וכו'".